

**ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ И
ПОСЛОВНЕ ИНФОРМАТИЧАРЕ - СИРМИЈУМ**

СРЕМСКА МИТРОВИЦА

МАСТЕР РАД

**ТЕМА: ГРАЂЕЊЕ ПАРТНЕРСКИХ ОДНОСА ПОРОДИЦЕ
И ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ**

Предмет:

**Сарадња предшколске установе, породице и друштвене
средине**

Професор-ментор:
др Марта Дедај, проф.

Студент:
Ивана Калоб-Мишковић
бр.индекса 39/2018-м

Сремска Митровица, 2024.

ТЕМА ЗАВРШНОГ МАСТЕР РАДА

Грађење партнерских односа породице и предшколске установе

ПОДАЦИ О СТУДЕНТУ

Презиме и име једног од родитеља,име: Калѐб,Иван,Ивана

Адреса: Цанкарева 21,Нови Сад

Број телефона: 0600127896

Година уписа: 2018/2019

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

Марта Дедај, доктор педагошких наука, професор струковних студија за педагошку групу предмета у Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре - СИРМИЈУМ, Сремска Митровица

ПОДАЦИ О ПРЕДСТАВНИКУ УСТАНОВЕ:

Драгана Миљуш, мастер васпитач, представник установе у ПУ „Бошко Буха“ у Инђији.

УСТАНОВА У КОЈОЈ ЈЕ ОБАВЉЕНО ИСТРАЖИВАЊЕ:

Истраживање је обављено у ПУ „Бошко Буха“ Инђија

Објекат: „Сунце“, „Лабуд“, „Маслачак“, групе у години пред полазак у школу при ОШ „Јован Поповић“

АПСТРАКТ

Основни задаци васпитног особља у сарадњи са родитељима су промовисање партнерских односа и стварање вишеструких могућности за укључивање чланова породице и активности које унапређују развој и учење детета. Партнерски однос са родитељима подразумева уску сарадњу, заједничке циљеве и узајамно поштовање као и искрену и отворену комуникацију. Битан елеменат партнерског односа је комплементарност улога и знања васпитача и родитеља – док је васпитач стручњак за теорије развоја и васпитања, родитељ је стручњак који најбоље познаје себе и своје дете. У партнерском односу васпитачи не треба да наступају из позиције ауторитета, већ да нуде родитељима нове идеје да пружају повратне информације и подршку, а из родитељских реакција да уче и развијају властиту компетенцију.

„Особе које раде са децом предшколског узраста треба да разумеју, подстакну и охрабре базичну везу коју дете има са својом породицом“ (Dzonston, 1982, према Hansen, 2001: стр. 28).

Овим радом испитивали смо и покушали да установимо каква је сарадња између родитеља и васпитача из перспективе сваког укљученог актера и да утврдимо могућности и ограничења, као и да установимо какви су ставови родитеља о улози васпитача и обрнуто. Након обраде добијених резултата анализирали смо потребе како породица, тако и предшколске установе, уочили јаке и слабе стране у односима сарадње ових актера, и на основу донешених закључака и свега ученог формирали смо препоруке за унапређење сарадње предшколске установе и васпитача са породицом, као и начине за започињање и одржавање процеса грађења партнерства са породицом.

Кључне речи: *дете, родитељ, партнерство, сарадња, предшколска установа*

Садржај

УВОД.....	6
1. ТЕОРИЈСКИ ДЕО РАДА	7
1.1.Партнерство породице и предшколске установе.....	7
1.2.Актери и предуслови у процесу грађења партнерства са породицом.....	9
1.2.1..Улога породице	9
1.2.2.Улога васпитача.....	11
1.2.3. . Локална заједница као важан учесник процеса грађења партнерства предшколске установе и породице	17
1.3. Основе програма предшколског васпитања и образовања и грађење партнерства са породицом.....	19
2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА	22
2.1. Проблем истраживања	22
2.2. Циљеви и задаци истраживања.....	22
2.3. Узорак истраживања	23
2.4.Методе и поступци истраживања	23
3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА.....	24
3.1. Анализа упитника – ставови родитеља о квалитету партнерских односа породице и васпитача.....	24
3.2. Анализа упитника Ставови васпитача о квалитету партнерских односа породице и васпитача.....	36
3.3. Анализа интервјуа у фокус групи са родитељима	54
3.4. Анализа интервјуа у фокус групи са васпитачима.....	56
3.5.Промене у пракси - Препоруке за грађење партнерства предшколске установе и породице.....	59
3.5.1. Личне особине васпитача	59
3.5.2. Професионална улога васпитача.....	62
3.5.3. Грађење разумевања васпитача и породице	64
3.5.4.. Облици комуникације васпитача и породице у грађењу партнерства са породицом	66
3.5.5. Транзиција и активно учешће породице у транзицији детета као основ за процес грађења партнерства са породицом.....	73
3.5.6. Инклузивни приступ предшколском васпитању и образовању у грађењу партнерства са породицом	76
3.5.7. Стручно усавршавање и хоризонтално учење васпитача и других стручњака у систему предшколског васпитања и образовања	79
3.5.8. Подршка развоју родитељских компетенција у процесу грађења партнерства са породицом.....	81
3.5.9. Грађење партнерства са породицом кроз креирање прилика за учешће родитеља у животу и раду вртића.....	83

ЗАКЉУЧАК.....	93
Литература.....	96
ПРИЛОЗИ.....	99

УВОД

Сарадња између предшколске установе и породице је од највећег значаја за остваривање васпитно-образовног рада и полази од становишта да породица има кључну улогу у животу детета. Континуирана сарадња вртића и породице доприноси, како развоју детета и унапређивању рада васпитача, тако и развоју родитељске улоге. Отворени систем образовања и васпитања коме тежимо подразумева учешће породица у свим аспектима програма - планирању, реализацији, вредновању и развијању програма.

Задатак предшколске установе је да пружи подршку родитељима у остваривању родитељске улоге и стварању подстицајне средине за развој детета. Основни принципи сарадње са породицом у предшколској установи базирају се на неговању партнерских односа, поштовању личности и улоге родитеља, широкој понуди избора за укључивање родитеља, уважавања идеја, потреба, уважавање различитости породица, итд. Основни задаци васпитног особља у сарадњи са родитељима су промовисање партнерских односа и стварање вишеструких могућности за укључивање чланова породице у активности које унапређују развој и учење детета.

Предшколска установа и васпитно особље (васпитачи) воде бригу о детету на адекватан начин, пружају деци сигуран простор и услове у којима се деца осећају сигурно, имају могућност истраживања, откривања и свакодневног напредовања. Да би развој детета био успешан важно је партнерство и сарадња између родитеља и васпитача која се ствара кроз активну укљученост и једних и других.

1. ТЕОРИЈСКИ ДЕО РАДА

1.1. Партнерство породице и предшколске установе

Васпитање и образовање детета представља заједнички задатак како породице тако и предшколске установе. Да би се партнерство између породице и предшколске установе остварило потребно је да се сагради поверење, толеранција, тежња ка истом циљу – добробити детета. Да би предшколска установа достигла степен партнерства са родитељима неопходно је да родитељи у великој мери учествују у активностима и животу у предшколским установама. Да би родитељи имали потпунију слику и боље разумели своје дете у породици, вртићу, односно установи коју похађају или друштвеној средини, траже и добијају најважније информације и податке од стране стручњака из вртића, предшколске установе или школе. То исто важи и за васпитаче/васпитачице – да би боље разумели поједино дете, траже и добијају одређене информације и податке од родитеља или старатеља. Савремени темпо и услови живота све више намећу потребу и учешће дечјег вртића у породичном васпитању детета (Вилотијевић, 2002). Прво одвајање детета од породице настаје уласком у систем предшколског васпитања и образовања, и зато је од велике важности за добробит и развој детета већ на том самом почетку градити отворене односе, односе разумевања и подршке у овим осетљивим ситуацијама за родитеље. Од самих почетака зависи како ће тећи процес грађења партнерства, и које ћемо прилике стварати у будућности за подршку развоју добробити деце.

„Код остваривања партнерства родитеља и предшколске установе, неопходно је да васпитач полази од начела индивидуалног приступа уз правовремено препознавање потреба родитеља и детета за заједничким акцијама, и изналажење креативних начина за задовољење те њихове потребе“ (Дедај, М. „Сарадња породице, предшколске установе и друштвене средине“).

Када говоримо о појму партнерства и сарадње, у стручној литератури јасно постоје дефиниције и једног и другог појма.

Аутор Павловић Бренеселовић наводи да је партнерство процес чији је крајњи исход подршка да изграђивање партнерства предшколске установе и породице

подразумева учешће, дате могућности и начин на који ће се начин учествовати у самом процесу партнерства, да се кроз сам процес постепено изграђује поверење и подршка. (Стандарди за развој и учење деце раних узраста у Србији, стр 148).

Када говоримо о појму сарадње између предшколске установе и породице не можемо а да се не осврнемо на принципе сарадње и облике сарадње. Принципи сарадње су поверење, отвореност, разноврсност, поступност и двосмерност, док се у облике сарадње убраја писана комуникација, непосредна комуникација, непосредно учешће породице.

Све то нам говори да постоји „нит“ појма партнерста и сарадње који се узајамно надовезују, јер када родитељи добију могућност учествовања у различитим облицима сарадње онда предшколска установа односно васпитно – образовно особље развија програм којим се даје простор за учешће породице, уважавање, обезбеђују се услови за непосредну комуникацију путем индивидуалних разговора, групних активности, активно се размишља о остваривању отворене комуникације са родитељима, и још много тога, што представља темеље за процес грађења партнерства са породицом.

Све већа испреплетеност породичног и друштвеног живота и њихов неминовни узајамни утицај на развој и васпитање деце, управо захтевају да се многи елементи који карактеришу породичне односе уносе у васпитно-образовни рад са децом у вртићу и обрнуто. Напред истакнуто указује на значај сарадње породице и деце вртића. Због тога је од изузетне важности усаглашавање васпитних поступака породице и установе за пожељне васпитне исходе како у породици тако и у деце вртићу. То се истиче и као важан васпитни принцип – јединствено деловање свих (у овом случају два најважнија) васпитних чинилаца васпитања. Због тога многи аутори истичу да у васпитању детета предшколског узраста, родитељи и васпитачи треба да изграђују узајамно партнерство, што нимало није лако и једноставно, и што изискује значајне напоре, компромисе, па и знање са обе стране. Добра сарадња претпоставља постојање узајамног поштовања, уважавања и дубоког поверења. Успешно партнерство васпитача и родитеља доводи до оптималног развоја детета (Гордон, 2003). Да ли, и у којој мери ће у одређеној установи или васпитној групи процес грађења партнерства са породицом бити заступљен, на који начин ће се градити и одржавати у великој мери зависи од самих васпитача, начина како доживљавају своју професионалну улогу, затим од тимског рада и квалитета односа међу запосленим стручњацима у једној установи, али и ван ње – од подршке локалне

заједнице, повезаности релевантних институција, а затим и шире – читавог система васпитања и образовања.

1.2. Актери и предуслови у процесу грађења партнерства са породицом

Највећа ефикасност у остваривању циљева друштвеног васпитања може се очекивати само када се утицаји установе и породице међусобно допуњују и потпомажу. Зато је потребно да се услови у установи учине сличнијим породичним условима, а сама установа што више отвори за родитеље и остале припаднике и представнике локалне друштвене заједнице. Укључивање свих актера треба да буде добровољно, активно и да почива на разумевању улоге која им се нуди у установи. Свакако, партнерски однос и суштинску сарадњу између васпитача и родитеља није могуће остварити само једноставним увођењем организационих промена, већ је она у највећој мери условљена квалитетом њихових међусобних односа. Успех сарадње са родитељима највише зависи од способности васпитача да комуницирају са њима, придобију њихово поверење и постигну узајамно разумевање. У оквиру предшколског програма развијају се различити облици сарадње у складу са потребама и породице и програма, а критеријуми за планирање и реализацију појединих облика заснивају се на партнерском односу. Континуирана сарадња вртића и породице доприноси, како развоју детета и унапређивању рада васпитача, тако и развоју родитељске улоге. Да би васпитачи приступили овом процесу професионално, потребно је да постоји у установи мрежа подршке процесу грађења партнерства са породицом, јер су у овај процес укључени и чиниоци управе установе, стручна служба, као и други релевантни стручњаци за ову област. Да би установа пружила подршку васпитачима и породицама, потребна је опет системска подршка како локалне заједнице, тако и читавог система образовања и васпитања. Важно је да разумемо улогу сваког појединца у пружању подршке добробити и развоју деце предшколског узраста, као и у процесу грађења партнерства предшколске установе и породице, и у наставку ћемо се позабавити управо овим улогама.

1.2.1.. Улога породице

„Породица је основна друштвена група која, зависно од историјског и друштвено-економског развоја, окупује лица везана браком и њихово потомство, а евентуално још и шири или ужи круг крвних и других сродника, који се удружују ради задовољења

разноврсности биолошких, економских, социјалних, васпитних, емотивних и других потреба“ (Грандић,2007).

Улога породице у животу сваког детета је од велике важности за целокупан развој личности детета. Дете у породици стиче прва искуства и сазнања о себи и својој околини и свему што га окружује. Зато је једна од задатака тј. улога породице да обезбеди детету услове за његову потребу за игром, кретањем, за развијање говора, услове да открива, истражује и развија мишљења. Кроз искуства родитељства, мајка и отац настоје да остваре своје идеје и концепцију васпитања. Својим начином живота у породици родитељи преносе детету, вредности, обичаје, сазнања и веровања, формирајући личност детета која ће бити прихваћена у средини и која ће се уклопити у постојеће стандарде друштва. У породици се одвија вапитни процес у коме родитељи веома активно усмеравају развој детета, али у коме и сами уче и сазнају о себи, мењајући своје понашање под утицајем детета (Продановић, 2009). Уласком у предшколску установу, улоге се мењају и прилагођавају новонасталим ситуацијама. Приликом транзиције детета из породице у установу родитељи се сусрећу са потпуно новим контекстом у коме се њихово дете налази, мењају се њихове потребе и пролагођавају потребама детета, улази се у нове релације и остварују комуникације са новим особама. Све ово може бити на самом почетку стресно и тешко, и од велике је важности на који начин ће се вршити прилагођавање новонасталим ситуацијама, а у зависности од тога какву ће подршку од установе и васпитача родитељ добити, зависи и подршка коју ће родитељ тада бити у могућности да пружи свом детету.

Директно и непосредно утицање и учествовање родитеља у васпитању деце у вртићу рађа још једну предност, а то је могућност да употпуњава своју родитељску функцију и заокружава свој најважнији – родитељски позив. Директним учествовањем у животу вртића, родитељ оставља трајне трагове и код свог детета и код остале деце, који егзистирају и кад он више није директно присутан. Сигурност коју деца на тај начин стичу, непроцењива је предност за њих и васпитача. Боравак у вртићу и дружење родитеља са васпитачима, у заједничкој игри са децом, ствара у деци осећај да је и вртић, као и породица, заједничка средина и заједнички облик живљења, који има недостатака, али је и леп (Вилотијевић, 2002).

Колико је улога породице важна за дете зна и свака васпитно-образовна установа која израђује Годишњи план рада у коме се посебна област се посвећује породици, односно сарадњи са породицом која се не односи само на стварање партнерства са

породицом и укључивањем породице у различите облике сарадње, већ се и планирају мере унапређивања ефикасности и квалитета подршке како породицама тако и деци. Кроз програм Годишњег плана формирају се и Тимови за сваку област како би на што професионалнији начин одговорили на све потребе и пружили подршку како деци тако и родитељима, у односу на све њихове потребе и специфичности.

Према литеаратури професионалци у области рада са децом предшколског узраста увек треба да имају на уму да је породица примарни и најважнији васпитач деце. Деца су интимно повезана са својом породицом, и чињеница је да породица мајбоље познаје своје дете. Ово је схватање које ће добром васпитачу бити од великог значаја, јер ће умети да искористи породицу као најважнији ресурс за добијање информација о детету које ће му помоћи да разуме и схвати како дете, тако и породицу, а затим да им пружи адекватну подршку. Дечје најраније учење и развој одвијају се у породици и кроз овај породични контекст гради се основ учења и развоја детета у свим другим контекстима. Породица је од рођења укључена у развој и учење детета и треба је ојачавати и подржавати у тој функцији. Управо у овом домену установа и васпитачи могу имати велику улогу, у подржавању развоја родитељских компетенција. Предшколска установа кроз спровођење програма предшколског васпитања и образовања може употпунити дечја породична искуства одрастања и учења ако се развија кроз партнерске односе са породицом (Група аутора, Вртић као сигурно и подстицајно окружење за учење и развој деце, 2019).

1.2.2. Улога васпитача

Васпитач као креатор васпитно образовне праксе мора да поседује одређене компетенције и да зна своје улоге које стиче током студирања, а касније их надограђује искуством у пракси. Једна од значајних улога васпитача јесте да је васпитач мотиватор, организатор, подршка и партнер како деци, колегама, тако и члановима породице.

Као што је породица важна за развој личности детета тако је и предшколска установа веома важна и за дете и целу породицу. Свака предшколска установа и васпитачи треба да пружају подршку породици кроз различите облике сарадње. Да би васпитач био сигуран у своје компетенције и да би их континуирано надограђивао у складу са потребама праксе потребно је да се стручно усавршава кроз различите начине:

похађање семинара, присуства на стручним скуповима, конференцијама, рефлексијом и критичким освртом на своју праксу, хоризонталним разменама и учењем.

Васпитачи креирањем и промишљањем како да направе промене у окружењу које подржавају различитост и друштвено укључивање деце реализују кроз своје улоге. Од великог је значаја да васпитачи развијају и јачају компетенције за партнерство и сарадњу са родитељима као и да буду подршка у оснаживању социо-емоционалног учења код деце.

У Основама програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“ се наводи да је васпитач треба стално да преиспитује своја полазишта, да ствара услове за смислену комуникацију са породицом и оно на шта се ставља акценат је да је буде рефлексивни практичар што значи да се овим програмом улога васпитача проширује јер улогу рефлексивног практичара можемо описати као процес самоучења, учења у сопственој пракси. Спремност да васпитачи размењују своја искуства са колегама, спремност да мењају своју праксу и да је унапреде, континуирано самоанализирање и самопраћење, као и отвореност ка променама чине васпитача добрим рефлексивним практичарем. Васпитач мора да поседује различите способности, знања и вештине, емпатију, а најважније од свега је да мора да поштује свако дете са свим његовим потенцијалима тј. са свим његовим могућностима и способностима које поседује.

„Васпитач је стално суочен са новим питањима и изазовима које треба да решава у складу са уверењима, знањима и умењима, кроз рефлексивно преиспитивање теорије и праксе у односу на дати контекст. Из тога следи сва сложеност и особеност професије васпитача и пресудна важност њене улоге“ (Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“, 2019).

Када говоримо о грађењу партнерства са породицом улога васпитача веома је комплексна. У овом процесу велику улогу игра сама личност васпитача, спремност да се укључи у развој својих професионалних компетенција, између осталог компетенција за отворену и подржавајућу комуникацију која је основ за грађење добрих односа и међусобно разумевање.

У подручју грађења партнерства са породицом, као и у осталим подручјима професионалног рада од велике важности јесте да васпитач промишља о својој пракси, преиспитује своје одлуке, упоређује и разматра шта је то у одређеном домену квалитетна пракса, а шта је оно што би васпитач могао додатно да унапреди ка још квалитетнијој

практи. У овом процесу можемо се осврнути на одређене резултате процеса самовредновања, поставке које су ознаке квалитетне праксе, или инструменте за саморефлексију васпитача. Према континууму – инструменту за саморефлексију васпитача ако говоримо о улози васпитача у области укључивања чланова породице у васпитну групу промишљамо о начинима како да све породице укључимо у васпитно – образовни процес васпитач може да:

- нуди различите начине укључивања у рад васпитне групе и вртића породицама
- да гради средину која породицама пружа осећај сигурности и добродошлице
- да упознаје породице са плановима, активностима, актуелностима која се догађају у групи
- да испитује на различите начине интересовања и јаке стране родитеља
- користи добијене информације и сазнања за мотивацију родитеља на учешће, служи се различитим стратегијама како би све породице охрабрио да се укључе у рад васпитне групе и омогућава породицама да учествују у складу са својим интересовањима, способностима, породичном културом и томе слично.

Корак даље ка квалитетној пракси у овом домену било би јачање улоге васпитача и његових компетенција за идентификовање препрека за већу укљученост породица (поготово оних из маргинализованих група) и успостављање партнерских односа са предшколском установом, и за тражење алтернативних начина за њихово укључивање.

Улога васпитача јесте у да укључује чланове породица у заједничко доношење одлука везаних за развој, учење и социјални живот деце у васпитној групи. Тако васпитач може да:

- разговара са родитељима о њиховима циљевима за децу, а затим те циљеве повезује са активностима васпитне групе
- да помаже родитељима да на различите начине сагледају и процене напредак и учешће свог детета
- помаже родитељима да упознају и разумеју значај предшколског васпитања и образовања и програма који се спроводи
- укључује родитеље и чланове породица у креирање друштвеног живота групе
- сазнања родитеља користи у процени дететовог развоја и учења.

Корак даље ка квалитетнијој пракси у овом домену јесте улога васпитача која је комплексна – васпитач који ради на оснаживању породица и помаже им да се њихов глас чује у свим ситуацијама које су важне за учење и развој њихове деце.

Васпитач треба да укључује чланове породица у доношење одлука које се односе на осмишљавање и креирање разноврсних окружења у којима деца уче тако што:

- укључује родитеље у планирање и креирање окружења за учење у читавој установи како би се и њихове идеје и важности осликале у простору и биле уважене
- укључује породице у разговоре и договоре око постављања правила понашања у соби/вртићу, циљева програма рада, додатних начина укључивања шире заједнице.

Корак даље, као надограђивање улоге васпитача био би васпитач који уједињује снаге са члановима породица и представницима заједнице кроз иницијативе за унапређивање васпитно – образовне праксе на нивоу предшколске установе и локалне заједнице.

Улога васпитача јесте и да користи формалне и неформалне прилике за комуникацију и размену информација са породицама:

- редовно родитељима пружа информације о деци на различите начине, наглашавајући јаке стране детета и тражећи повратну информацију од родитеља
- комуникацију прилагођава родитељима, њиховим потребама и околностима
- организује едукације родитеља и пружа подршку развоју родитељских компетенција, пружа информације из теорије и праксе васпитања и образовања
- помаже родитељима да дођу до информација које се тичу родитељства.

Посебно надограђује своју улогу уколико уме да процени уколико се родитељи понекад осећају искљученим због неједнаких позиција моћи, уме да прилагоди комуникацију на начин да сви буду у могућности да учествују, и помаже родитељима да изнесу своје виђење образовне реформе.

Комуникацију са породицом васпитач користи као извор информација о дететовим и породичним снагама, интересовањима и потребама:

- са члановима породица редовно разговара (формално и неформално) о интересовањима детета, развојним тешкоћама, омиљеним активностима код куће,

дневним рутинама, породичним ритуалима, важним људима и догађањима у њиховом животу и свему ономе што утиче на живот детета

- са родитељима разговара о уверењима, стратегијама и поступцима које код куће примењују како би подстицали развој и учење свог детета
- информације добијене од родитеља користи за прилагођавање планова и дневних рутина како би задовољио потребе детета у процесу учења

Посебно би била важна улога васпитача који уме да оснажи породицу као њихов савезник и помогне да их „предшколски систем чује“, да препозна њихове вредности, потребе, циљеве и снове које имају за своју децу и да им осигура квалитетно васпитање и образовање.

Још једна улога у којој се васпитач развија јесте да ствара прилике у којима чланови породица могу да уче једни од других и међусобно се подржавају, тако што:

- организује разноврсне активности током којих чланови различитих породица успостављају позитивне односе и размењују знања, бриге и интересовања везане за васпитање своје деце
- помаже породицама у успостављању мреже помоћи деци, као и мреже међусобне подршке и размене информација
- креира пријатељско окружење и обезбеђује време и простор за дружења породица
- помаже родитељима да се међусобно повежу и размењују идеје.

Корак даље ка квалитетној пракси чини васпитач који уме да оснажи породице да организују и воде састанке, активности и формирају формална или неформална удружења која се баве темама битним за њихову децу и заједницу.

Улога васпитача у процесу грађења партнерства са породицом између осталог, подразумева и да васпитач користи ресурсе заједнице и културе породице како би подржао дечији развој и обогатио искуство учења. Васпитач ово чини на различите начине:

- подстиче децу на учење о заједници на различите начине
- позива чланове заједнице на учешће
- укључује децу у друштвено користан рад (брига о околини, хуманитарне акције и сл.)

- охрабрује децу у предузимању конкретних акција којима желе да утичу на неко стање у заједници (писмо градоначелнику, интервју, изјава за медије итд.)

Важно је да васпитач ствара прилике за активно учешће деце и породица у друштвеним догађањима изван предшколске установе.

Васпитач може да помаже породицама да дођу до потребних информација, ресурса и служби које могу унапредити дечији развој и учење:

- преноси родитељима информације о различитим службама у заједници које су им на располагању
- показује осетљивост и увиђавност када се родитељи обрате за помоћ
- осетљив је на потребе породица и проналази различите начине да сви родитељи добију информације које им требају
- организује посете стручњака како би повезао родтеље са службама које су од њиховог интереса
- препознаје када тешкоће са којима се родитељи носе утичу на учење и развој детета и помаже им да их превазиђу.

Додатно васпитач промовише и олакшава одвијање обострано корисне комуникације межу породицама, службама, пословним субјектима и другим друштвеним ресурсима који могу унапредити дечији развој и учење.

Васпитач сарађује са различитим организацијама (социјалним, културним, волонтерским и сл.) настојећи да васпитање и образовање деце раног узраста представи као кључни друштвени интерес (Континуум – инструмент за саморефлексију васпитача, део акредитованог програма „Вртић као сигурно и подстицајно окружење за учење и развој“, ЦИП).

Узевши у обзир све наведено, иако оно обухвата само мали део професионалне улоге васпитача који се односи на грађење партнерства са породицом, између свих осталих одговорности и области које обухвата професија васпитача, мора се признати да је „професија васпитача јединствена професија у односу на све друге, етичка и рефлексивна по својој суштини, која се заснива на сложеним и особеним компетенцијама“ (Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“, 2019).

1.2.3. . Локална заједница као важан учесник процеса грађења партнерства предшколске установе и породице

Поред грађења односа са породицом, предшколске установе и васпитачи континуирано промишљају о свим другим актерима у локалној заједници који могу да пруже подршку породицама и квалитету односа породице и предшколске установе. Партиципација локалне заједнице значајна је у различитим областима васпитно – образовног рада. „Заједница директно, а преко породице индиректно, обликује услове и начине одрастања детета. За дете је заједница пре свега његово непосредно окружење – породица, суседство, родбински систем, вртић и друге установе и институције које оно посећује и у њих се укључује, попут дома здравља, продавнице, отворених простора (парк, игралиште, двориште), играонице, библиотеке, позоришта за децу. Још пре него што овлада ходом и говором, дете је заинтересовано за различите врсте доживљаја и искустава која му пружају нова окружења. Тиме оно развија нова знања, осећање припадништва и заједничког социјалног учешћа, као и властите вредности и идентитет“ (Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“, 2019).

Квалитетна сарадња предшколске установе умногоме утиче и на сам квалитет односа предшколске установе са породицом, кроз пружање подршке локалне заједнице и њених релевантних стручњака предшколској установи у различитим ситуацијама које се дешавају приликом грађења односа са породицом. Тако предшколска установа уз адекватну подршку актера локалне заједнице може да подржи развој родитељских вештина и компетенција, да пружи родитељима могућност да се њихов глас о значајним питањима везаним за развој и учење деце у заједници чује, да релевантни актери на то реагују, да се услови боравка деце и породица побољшају, затим да се повежу родитељи са одређеним институцијама које су им потребне у решавању одређених потреба или проблема породице и детета, па све до унапређења квалитета васпитно – образовног рада установе, васпитача, родитеља и деце. Отвореност локалне заједнице од изузетног је значаја за предшколску установу која гради квалитетне партнерске односе са породицом, јер подршка локалне заједнице у овом процесу подразумева квалитетан тимски рад великог броја људи који су стручни за различите области које су потребне за пружање најбоље могуће подршке деци и породицама.

Основе програма предшколског васпитања и образовања такође нам указују на значај вртића повезаног са заједницом. У документу „Године узлета“ аутори програма

дају одређене смернице како бисмо знали на које све начине вртић повезати са заједницом:

- ресурси и простори користе се за реализацију различитих активности (отворени простори, институције образовања, културе, спорта...)
- деца и васпитачи учествују у различитим дешавањима у локалној заједници (прославе, фестивали, акције...)
- организују се манифестације у које се укључују чланови локалне заједнице (представе, изложбе, преформанси, промоције...)
- локалне привредне и услужне организације (фабрике, занатске радње, банке, тржни центри...) су места реализације програмских активности или учествују у активностима у вртићу
- локалне привредне и пословне организације учествују у финансирању појединих активности и акција, опремању и набавци потрошних материјала
- информације о предшколској установи и програму су доступне у локалној заједници (нпр. у библиотеци, дому здравља, пошти, месној заједници, локалним медијима)
- повезује се са другим образовним програмима и организацијама везаним за образовање деце и рад са породицом, укључујући организације родитеља
- омогућава породицама повезивање са другим услугама и програмима у локалној заједници који су потребни породици
- сарађује са школом кроз узајамне посете, организовањем заједничких активности и акција и разменом информација: у сарадњи са школом и другим установама у заједници благовремено информише и припрема родитеље и децу за прелазак из вртића у школу; заједно са школом организује различите програме, активности и акције које повезују практичаре, децу и родитеље из вртића и школе (спортско рекреативни програми, уметничке радионице, програми пријатељства, прославе, фестивали, представе, изложбе, перформанси); остварује узајамне стручне посете и размене информација о програмским активностима, обезбеђујући континуитет у образовном контексту усклађивањем физичког окружења, стила комуникације и педагошког приступа; размењује податке којима се обезбеђују правремене информације о различитим програмима подршке за децу и родитеље којима је потребна додатна образовна подршка и/или други видови подршке (Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“, 2019).

Уколико се осврнемо на претходно објашњене улоге васпитача у процесу грађења партнерства са породицом видимо да су бројни поступци васпитача у односу на породицу и дете директно или индиректно условљени подршком коју васпитачима могу да пруже чланови локалне заједнице, релевантне институције, различите организације у окружењу, као и појединци, стога дајемо важност овом делу – без адекватне подршке и међусобне сарадње подршка породици и деци кроз процес грађења партнерства са предшколском установом ће изостати, ма колико васпитач био мотивисан и компетентан у овој области.

1.3. Основе програма предшколског васпитања и образовања и грађење партнерства са породицом

Циљ предшколског васпитања, према Правилнику о основама програма предшколског васпитања и образовања – Године узлета (2019) јесте подршка добробити детета, а добробит је вишедимензионални конструкт којим се обједињује разумевање холистичке природе развоја, целовитости процеса неге, васпитања и образовања и интегрисаног учења детета предшколског узраста. У најширем смислу, добробит је капацитет успешног персоналног и интерперсоналног функционисања, испољавања и култивисања људских потенцијала за развој и напредак и може се сагледати кроз три димензије: персоналну (бити добро и функционисати успешно), делатну (умети и хтети) и социјалну (припадати, прихватати и учествовати). Све димензије добробити су међусобно повезане, преклапајуће и узајамно условљене. Овако постављен концепт добробити одражава суштину развоја и учења детета, а то је да је дете биће које истовремено јесте и бива – кроз оно што јесте постаје и оно што ће бити, тако да подржавати добробит детета значи истовремено пројектовање циљева на будућност и разумевање шта је добробит за дете у реално постојећим околностима, сада и овде (у реалном програму). Као професионалци који примењују званичан програм предшколског васпитања и образовања у свакодневном раду васпитачи се ослањају на теоријске оквире које нам програм доноси и налазе решења у пракси. Тако, уколико смо професионалци не можемо игнорисати чињеницу да нам управо наш званичан програм скреће пажњу на значај односа које градимо у свакодневном раду, а између осталог ту убрајамо и односе са породицом.

У поглављу Основа програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“ – предшколска установа : контекст реалног програма, ауторке нам говоре о грађењу партнерства са породицом кроз узајамно поштовање, познавање, емпатију,

осетљивост и уважавање, сталну отворену комуникацију и дијалог. Истиче се значај узајамног препознавања и уважавања јединственог доприноса и снага сваке стране, као и заједничко доношење одлука и спремност на компромисе и промене. Васпитач као професионалац носиоц је грађења односа са породицом, и од њега се очекује да стално преиспитује своја полазишта и очекивања, као и да развија своје компетенције за остваривање сталне, отворене, смислене комуникације са родитељима, којом ће обезбедити размену информација од значаја за све актере, о детету, програму и родитељству. Васпитач је тај који развија програм којим ће дати простор за учешће породице и уважавање мишљења, предлога, сугестија и коментара родитеља.

„Како изгледа програм заснован на партнерству са породицом:

- вртић је место које емитује добродошлицу породици и уважавање породице јасним просторно – организационим показатељима (нпр. постојање собе/простора за родитеље, постера добродошлице, визуелних ознака простора...);
- породица је упозната са концепцијом програма (писане информације и кроз састанке);
- постоји програм сарадње са породицом који је развијен кроз дијалог са родитељима о различитим начинима укључивања породице: као члан савета родитеља, као волонтер, као учесник у непосредним активностима са децом;
- родитељи су питани шта је за њих важно и шта би волели у односу на своју децу и себе;
- деца су питана на који начин би желела да су родитељи укључени и да учествују;
- родитељи се лично позивају на учешће у појединим активностима и имају помоћ и подршку васпитача или других родитеља за такво учешће;
- постоје организоване социјалне активности које пружају могућност дружења и развијања односа између самих породица и између родитеља и практичара, као што су излетиу, шетње, културни догађаји, седељке;
- васпитачи свакодневно сарађују са родитељима на различитим основама;
- родитељи се на састанцима упознају и воде дијалог са васпитачима о активностима деце и програмским активностима;
- постоје могућности да се родитељи виде са васпитачем и разговарају о свом детету у различито време дана и у различитим данима у недељи;

- родитељи се подстичу на укључивање других чланова породице и пријатеља тако што их могу довести и укључити у активности у вртићу;
- програм уважава различитости породица и пружа различите начине укључивања и прилагођавања потребама и могућностима родитеља;
- родитељи могу активно да се укључе у различито време, на различите начине и то се документује;
- васпитачи су свесни да родитељи имају и друге обавезе и послове и да су њима често преоптерећени;
- васпитачу су познате специфичне тешкоће и препреке за укључивање појединих породица и развија стратегију за њихово превазилажење“ (Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“, 2019).

Подршку развоја партнерства са породицом у програму видимо и кроз навођење стратегија васпитача у развијању реалног програма, у којима се васпитач руководи принципима развијања реалног програма. Подршку грађењу партнерства са породицом видимо највише у принципу усмерености на односе, кроз који се ствара подржавајуће окружење и којим се негују односи сарадње, уважавања, заједништва; и наравно, кроз принцип партнерства који говори да „ у развијању програма, фокус је на уважавању перспективе деце и породице (њихових мишљења, идеја, иницијативе, одлука) и на различитим начинима укључивања породице и повезивања са локалном заједницом“ (Основе програма предшколског васпитања и образовања, 2019).

Из свега наведеног видимо да је грађење партнерства са породицом од изузетног значаја за развој квалитета рада предшколске установе, за подизање нивоа васпитно – образовног рада, за развој компетенција васпитача, родитељских вештина, а све у циљу развоја добробити детета и подржавајућег окружења за дететов целокупан развој. Да ли се грађење партнерства са породицом остварује у предшколским установама и у којој мери, који су то услови који недостају, препреке на које наилазе струшњаци и родитељи, и како их превазићи и континуирано радити на квалитету односа испитаћемо у наставку рада.

2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

2.1. Проблем истраживања

Истраживање је започето уочавањем проблема : иако се истиче значај грађења партнерских односа породице и васпитача, искуства у пракси показују да се јављају потешкоће у грађењу ових односа у потпуности. Да ли васпитачи у довољној мери препознају потребе родитеља, да ли развијају компетенције за укључивање родитеља у грађење реалног програма и живот вртића, а са друге стране да ли ће родитељи да освесте своје потребе и развију родитељске компетенције управо кроз партнерске односе са ПУ кроз различите облике рада које нуди предшколска установа зависи од међусобне сарадње и односа. Овим радом желели смо да испитамо ставове породице и васпитача о начинима сарадње и грађења партнерства и да уочимо потешкоће које се у овом процесу јављају.

Искуства у пракси показују да се често јавља незадовољство родитеља могућностима за укључивање у креирање и реализацију васпитно – образовног рада, оскудним могућностима за учествовање у развоју детета и добијање релевантних информација о дететовом развоју, док се код васпитача јавља незадовољство одзивом родитеља на понуђене облике сарадње. Испитивање мишљења обе стране од великог су значаја за унапређење рада у области грађења партнерства породице и предшколске установе.

2.2. Циљеви и задаци истраживања

Циљ истраживања: испитати ставове родитеља и васпитача из перспективе сваког укљученог актера о начинима грађења партнерских односа и утврдити могућности и ограничења.

Задаци истраживања:

Да се утврди мишљење родитеља о :

- 1) Улози и мотивацији родитеља за добру комуникацију са васпитачима и учешћа у различитим облицима сарадње које васпитач нуди.
- 2) Одабиру теме, активностима и прилици да бирају и активно учествују у васпитању своје деце.

Да се утврди мишљење васпитача о :

- 1) Разлозима недовољног укључивања породице у “реалан живот “ вртића
- 2) Компетенцији васпитача да негује партнерски однос са родитељима и начин на који развија партнерство (изазови и дилеме).

2.3. Узорак истраживања

Истраживање је спроведено на популацији васпитача запослених у Предшколској установи „Бошко Буха“ у Инђији. Узорак истраживања попуњавањем упитника обухватио је 69 васпитача запослених у поменутој васпитно-образовној установи, као и 84 родитеља чија деца тренутно похађају васпитне групе ове установе. У фокус групи за васпитаче учествовало је 15 васпитача, док је у фокус групи за родитеље учествовало 10 родитеља.

2.4. Методе и поступци истраживања

При реализацији овог истраживања користили смо методу теоријске анализе и дескриптивну методу. Методу теоријске анализе користили смо приликом теоријског расветљавања проблема истраживања, док смо дескриптивну користили приликом прикупљања, сређивања и интерпретације података до којих смо дошли приликом испитивања мишљења родитеља и васпитача о начинима грађења партнерских односа. Инструменти за које смо се одлучили на основу одабраних метода истраживања су: наменски упитници комбинованог типа за васпитаче и родитеље (креирани су гугл упитници који су прослеђени васпитачима и родитељима путем вајбер група). Такође су реализоване фокус групе са родитељима и васпитачима.

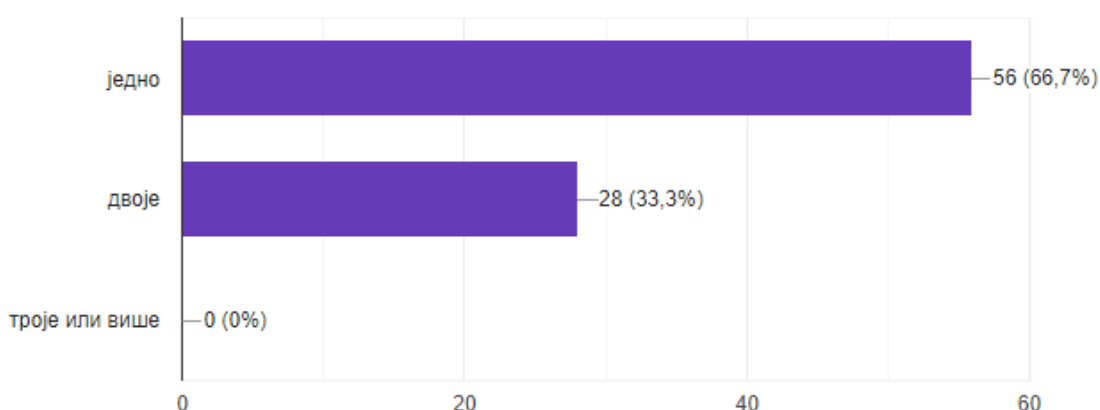
Након прикупљених свих података, приступили смо њиховој обради. Добијени резултати су представљени путем графикана, а интерпретација резултата је представљена дескриптивном статистичком методом.

3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

3.1. Анализа упитника – ставови родитеља о квалитету партнерских односа породице и васпитача

Првим задатком истраживања било је потребно испитати ставове родитеља о њиховој улози и мотивацији за добру комуникацију са васпитачима и учешће у различитим облицима сарадње које васпитач нуди, као и приликама да активно учествују у животу вртића и развоју свог детета заједно са васпитачима. Да би се задатак реализовао родитељима деце различитог узраста прослеђен је гугл упитник комбинованог типа (Прилог 1.), којим је постављено 17 питања.

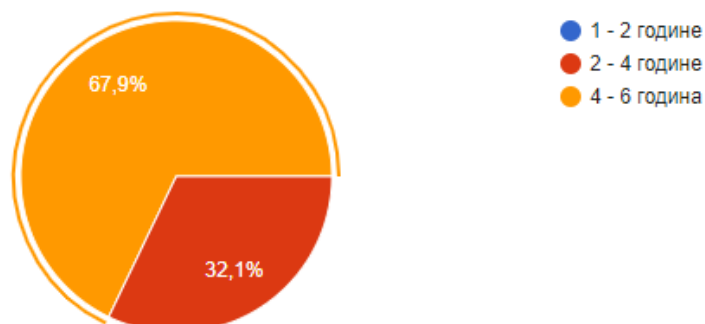
Првим питањем смо желели да утврдимо колико деце из једне породице тренутно похађа предшколску установу. Родитељи су имали прилику да обележе понуђене одговоре, у опсегу од једно дете до троје или више. Одговори су затим сумирани, а добијени резултати представљени су графиконом (Графикон 1).

Графикон 1: Број деце из породице која тренутно похађају предшколску установу

Према представљеним резултатима (Графикон 1) можемо приметити да у највећем проценту – 66.7% (56 одговора) једно дете из породице тренутно похађа предшколску установу, док у нешто мањем проценту – 33,3% (28 одговора) двоје деце из породице тренутно похађа предшколску установу. На основу добијених резултата примећујемо да троје и више деце из једне породице тренутно не борави у установи.

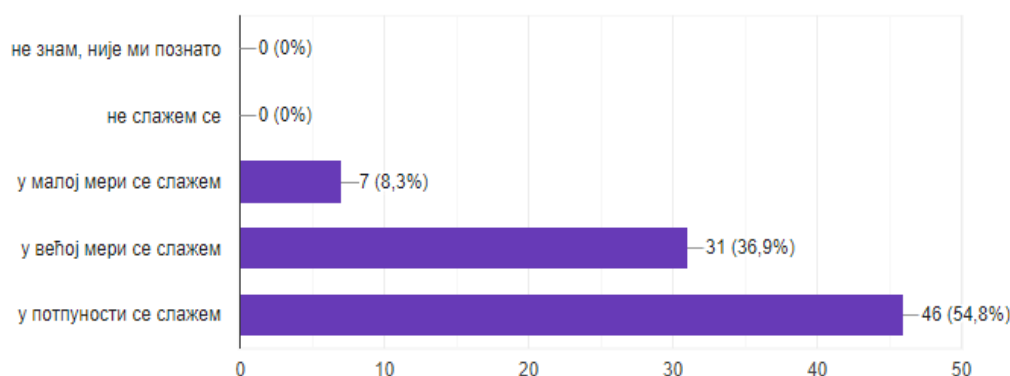
Наредним питањем желели смо да установимо узраст деце која похађају предшколску установу, а чији су родитељи учествовали у испитивању. Добијени резултати приказани су графиконом (Графикон 2).

Графикон 2: Узраст деце која тренутно похађају предшколску установу, чији су родитељи учествовали у испитивању

Анализом добијених података видимо да је највећи проценат деце родитеља учесника испитивања узраста од 4 до 6 година - 67,9% (57 одговора), затим следи узраст од 2 до 4 године – 32,1% (27 одговора), док узраст од 1 до 2 године није заступљен, што нам указује на слабији одзив родитеља деце која похађају млађе јаслене групе.

Наредним питањем желели смо да добијемо податак о информисаности родитеља о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју детета у предшколској установи. Родитељима су понуђени одговори у виду слагања са датом тврдњом у одређеној мери. Резултати су приказани графиконом (Графикон 3).

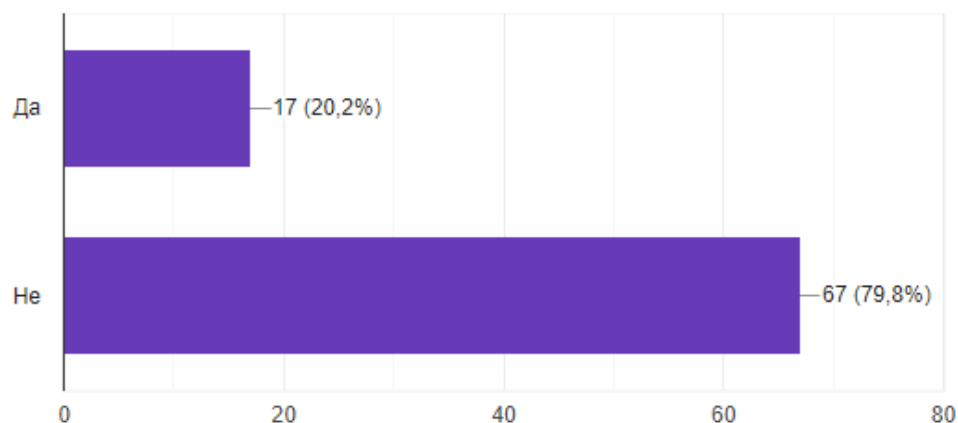
Графикон 3: Информисаност родитеља о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју детета

Анализом добијених података примећујемо да је проценат родитеља који су у потпуности информисани од стране васпитача о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју свог детета 54,8% (46 одговора), док родитељи који су умалој мери или већој мери информисани чине 45,2% (31+7 одговора). Родитеља који нису уопште информисани нема, што је добар податак, али приближан проценат родитеља који су у мањој или већој мери информисани и родитеља који су у потпуности информисани је забрињавајућ, узимајући у обзир колико је важна информисаност родитеља кроз добијање редовних информација од стране васпитача.

У наставку упитника желели смо да испитамо да ли су информације које родитељи добијају од васпитача на дневном нивоу довољно прецизне да стекну увид о развоју и понашању њиховог детета у групи. Питање је било отвореног типа и анализом смо издвојили одговоре родитеља.

На дато питање одговор је дало 54 родитеља. Одговоре смо категорисали по задовољству родитеља о добијеним информацијама, јер су се одговори понављали. 7 родитеља одговорило је да јесте у потпуности информисано на дневном нивоу од стране васпитача, 8 родитеља је задовољно количином и квалитетом пренесених информација, 12 родитеља исказује став да не добија квалитетне информације, искључиво да ли је дете јело и спавало, 12 родитеља исказује став да су информације на дневном нивоу штуре, често непостојеће, или у уобичајеној флоскули – био/ла је добар. 13 родитеља је става да приликом пријема и отпуста деце настају велике гужве и да васпитачи нису у могућности да дају детаљне информације о сваком детету. Двоје родитеља образлажу да су недостатак информација морали да реше разговором са директором установе. Анализом ставова родитеља примећујемо да је присутно незадовољство у свакодневной комуникацији са васпитачима, и да је потребно унапређење праксе у овој области.

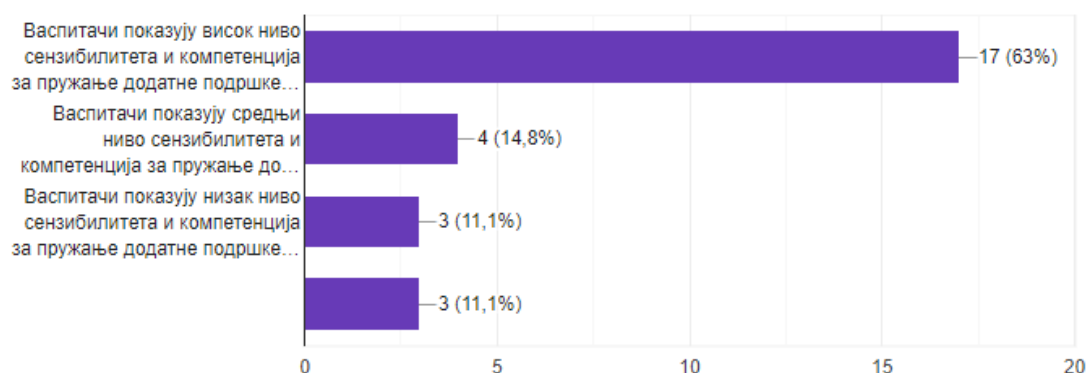
Наредна два питања ипитала су потребу родитеља и деце за пружањем додатне подршке у неком тренутку боравка у установи. Резултат је приказан графиконом (Графикон 4).

Графикон 4: *Потреба родитеља и деце за додатном подршком у установи*

Анализа добијених података показује нам да већина учесника испитивања није имала потребу за додатном подршком од стране васпитача и установе током боравка детета у установи – 79,8% (67 одговора), док је потребу за додатном подршком имало 20,2%(17одговора).

Питање у наставку понуђено је родитељима који су исказали став да су имали потребу за додатном подршком, а циљ је био испитивање мишљења ових родитеља о сензибилитету васпитача у области пружања додатне подршке деци и породици, у периоду адаптације, одређених тешкоћа у развоју, променама и свим ситуацијама које су захтевале пружање додатне подршке. Добијени резултати приказани су графиконом (Графикон 5).

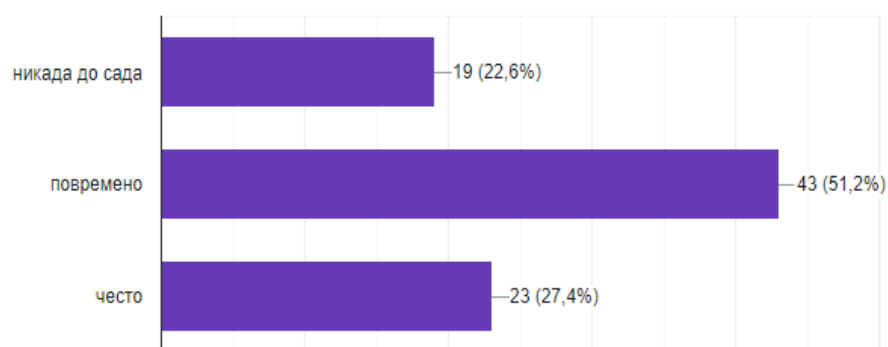

Графикон 5: *Ставови родитеља деце која имају потребу за додатном подршком о сензибилитету васпитача за њихове потребе*

Анализом добијених података видимо да је одговор дало 27 родитеља, иако су се у претходном питању о потреби за додатном подршком изјаснило свега 17. Већи

процент родитеља процењује да васпитачи поседују висок сензибилитет приликом пружања додатне подршке деци и породици – 63% (17 одговора), док 14,8% (4 одговора) родитеља сматра да васпитачи поседују средњи ниво сензибилитета, а 11,1% (3 одговора) исказује став да васпитачи показују низак ниво сензибилитета када је у питању пружање додатне подршке деци и породици. Ако узмемо у обзир да је 17 породица имало ротребу за пружањем додатне подршке, видимо да проценат родитеља који сматрају да васпитачи немају висок ниво сензибилитета у овој области пружа могућности за унапређење праксе.

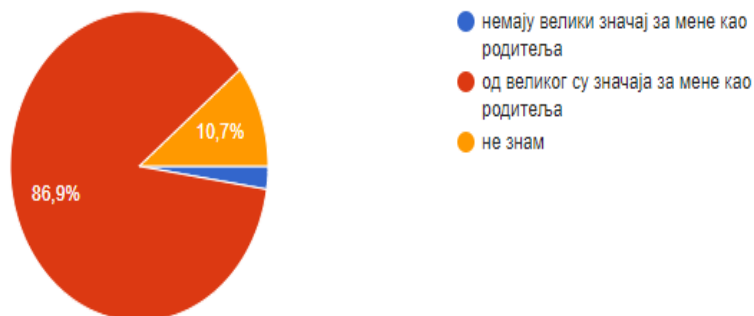
Узимајући у обзир важност индивидуалних разговора у предшколском васпитању и образовању, желели смо у наставку да испитамо мишљење родитеља на ову тему. За почетак желели смо да испитамо колико често се индивидуални разговори реализују у пракси. Одговори су приказани графиконом (Графикон 6).

Грфикон 6: *Реализација индивидуалних разговора родитеља и васпитача*

Добијени резултати показују нам да никада до сада индивидуални разговор са васпитачима није имало 22,6% испитаника (19 одговора), док повремене индивидуалне састанке са васпитачима има 51,2% испитаника (43 одговора). Само 27,4% испитаника (23 одговора) каже да су индивидуални састанци са васпитачима реализовани често. Анализом података долазимо до сазнања да је проценат често реализованих индивидуалних састанака низак уколико се осврнемо на значај који индивидуални састанци имају у васпитно образовном раду за напредак и развој детета, као и за грађење партнерских односа и јачање сарадње васпитача и породице.

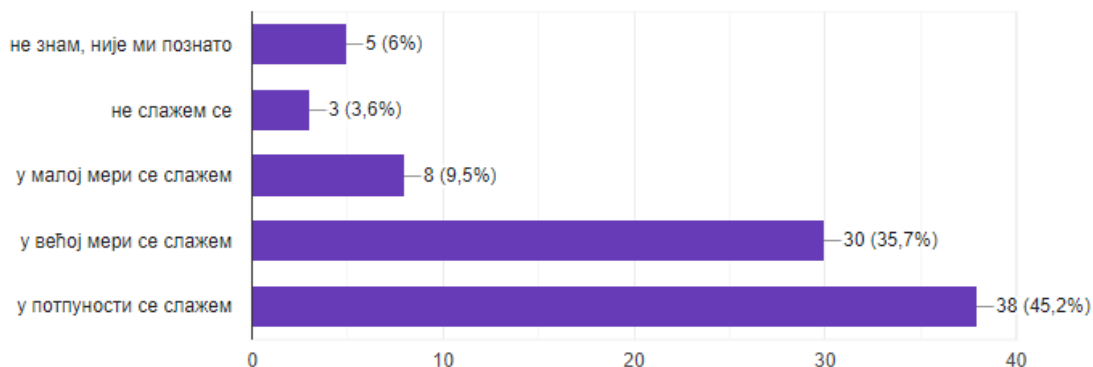
У наставку упитника испитали смо став родитеља о значају индивидуалних састанака са васпитачима. Резултати су приказани графиконом (Графикон 7).

Графикон 7: Ставови родитеља о значају реализације индивидуалних састанака са васпитачима

Из приложених резултата добијамо информацију да само 2,4% (2 одговора) родитеља сматра да индивидуални разговори са васпитачима немају велики значај за њих као родитеља, док 10,7% (9 одговора) не зна да ли и какав значај ови састанци имају. Чак 86,9% испитаника (73 одговора) сматра да индивидуални састанци са васпитачима мају велики значај за њих, што нам указује на велику потребу родитеља за повезивањем са васпитачима, и потребу за јачањем компетенција васпитача и родитеља за организацију и реализацију индивидуалних разговора у знатно већем обиму.

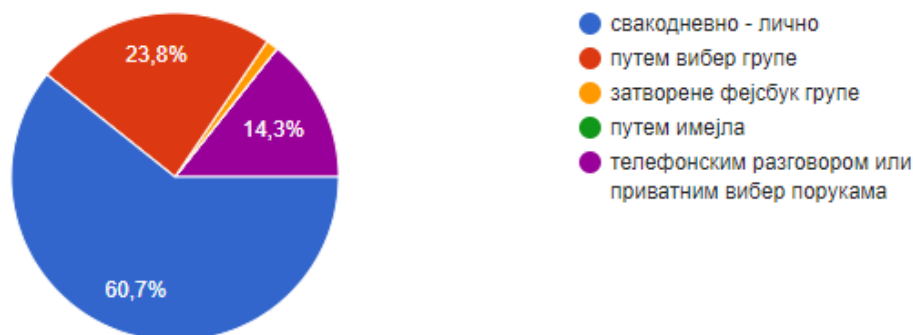
Такође смо желели да испитамо мишљења родитеља о реализацији родитељских састанака у предшколској установи, и њихов став о томе да ли васпитачи организују родитељске састанке са темама важним за развој детета и пружање подршке породици. Добијени резултати приказани су графиконом (Графикон 8).

Графикон 8: Ставови родитеља о организацији родитељских састанака у предшколској установи

Када погледамо добијене резултате видимо да 6% испитаника (5 одговора) нема одређен став на ову тему, или им није познато, док се 3,6% (3 одговора) не слаже са тврдњом да су родитељски састанци реализовани са важним темама за развој деце и подршку породици. 9,5% (8 одговора) родитеља се у малој мери слаже са датом тврдњом, док 35,7% (30 одговора) у већој мери подржава. 45,2% (38 одговора) у потпуности се слаже са тврдњом да васпитачи реализују родитељске састанке са важним темама. Анализом ових података видимо са су родитељи у већој мери задовољни темама родитељских састанака које васпитачи реализују, али обзиром да постоји и одређен проценат родитеља који са овим нису упознати или се не слажу да су теме релевантне за дечији развој и породицу, можемо наћи простор за унапређење планирања, организације и реализације родитељских састанака.

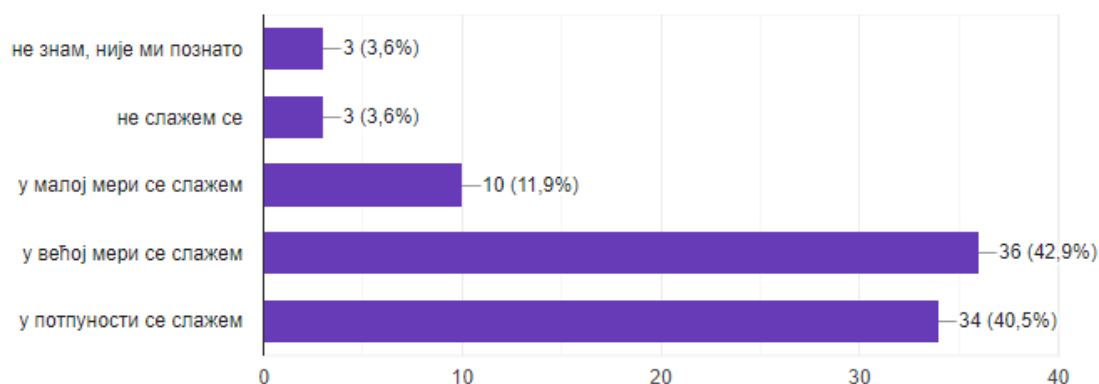
Од великог значаја за испитивање било нам је сазнање које све канале комуникације родитељи користе током сарадње са васпитачима обзиром да су у време дигиталних технологија заиста разнолике могућности свакодневне комуникације. Родитељи су имали могућност вишеструког избора одговора. Резултати су приказани графиконом (Графикон 9).

Графикон 9: *Канали комуникације између родитеља и васпитача*

Свакодневни лични контакт са васпитачима има 60,7% родитеља (51 одговор), путем вибер групе са васпитачима комуницира 23,8% (20 одговора), путем затворене фејсбук групе комуникацију са васпитачима остварује 1,2% испитаника (1 одговор). Телефонски разговор и приватне вибер поруке користи 14,3% родитеља (12 одговора). Путем имејла комуникација се не реализује.

У наставку испитивања желели смо да добијемо податак о томе да ли васпитачи укључују родитеље у живот детета у вртићу. Добијени резултати приказани су графиком (Графикон 10).

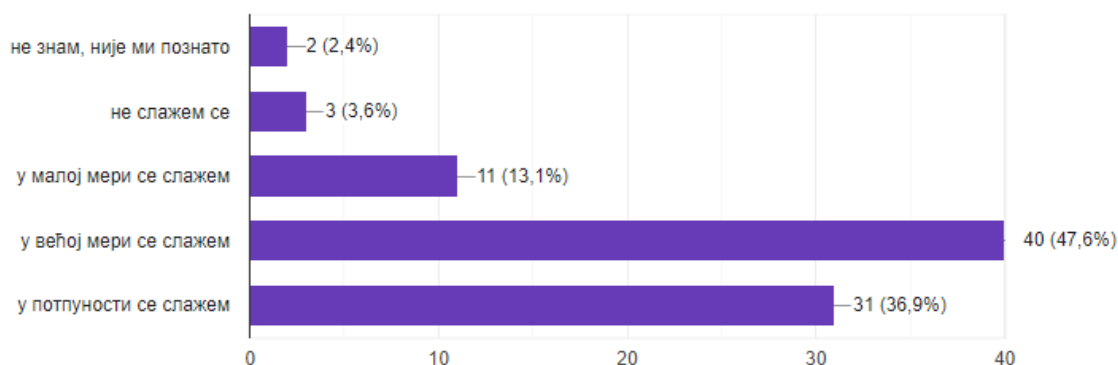

Графикон 10: Мишљење родитеља о укључивању у живот детета у вртићу

Анализом добијених података видимо да 3,6% родитеља (3 одговора) са овом темом није упознато, или нема јасно изражен став. Исти проценат родитеља изражава мишљење да васпитачи не укључују родитеље у живот вртића, док 11,9% (10 одговора) каже да се у малој мери слаже са тврдњом да васпитачи укључују родитеље у живот детета у вртићу. У већој мери са датом тврдњом слаже се 42,9% родитеља учесника испитивања (36 одговора), док се у потпуности слаже 40,5% (34 одговора).

Додатно смо желели да сазнамо на које све начине васпитачи укључују родитеље у живот вртића, и родитељи су кроз питање отвореног типа наводили примере. Анализом одговора које пружају родитељи видимо да су доминантни начини укључивања у живот и рад васпитне групе организација различитих радионица, укључивање у неке активности групе, пружање основних информација, као и доношење потребних материјала за опремање средине и реализацију пројектних активности. У малој мери јављају се одговори да су родитељи укључени у реализацију пројеката као експерти, да имају могућност давања сугестија, идеја и предлога за истраживање и учење деце, да имају могућност евалуације пројеката са васпитачима, или да учествују у прославама пројеката заједно са децом и васпитачима. Из датих одговора можемо закључити да постоји велики простор за унапређење праксе у области укључивања родитеља у живот и рад вртића.

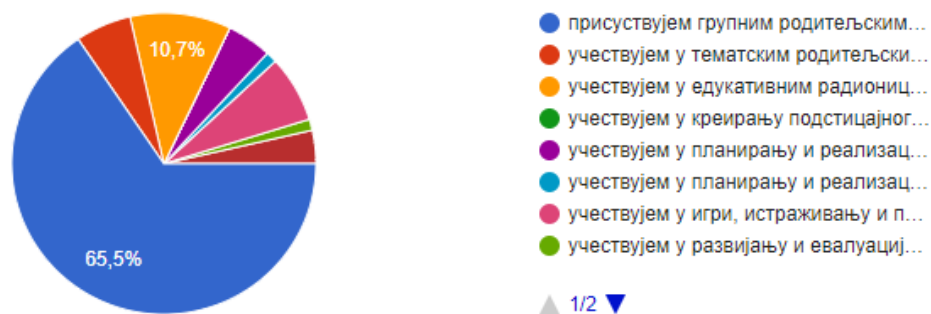
Наредним питањем испитали смо мишљење родитеља о томе да ли васпитачи родитељима пружају различите могућности укључивања у креирање и реализацију васпитно – образовног рада. Резултати су приказани графиконом (Графикон 11).

Графикон 11: Ставови родитеља о различитим могућностима укључивања у креирање и реализацију васпитно – образовног рада

2,4% испитаника (2 одговора) исказује став да им није познато да ли васпитачи пружају родитељима различите могућности укључивања у креирање и реализацију васпитно – образовног рада, док се са наведеном тврдњом не слаже 3,6% (3 одговора). 13,1% родитеља (11 одговора) сматра да васпитачи у малој мери пружају могућности за укључивање родитеља у васпитно – образовни рад. 47,6% испитаника (40 одговора) слаже се датом тврдњом у већој мери, док је у потпуности задовољно могућностима 36,9% (31 одговор). У односу на дате резултате желели смо додатно да сазнамо шта родитељи сматрају под укључивањем у креирање и реализацију васпитно – образовног рада.

Стога смо у наставку упитника понудили родитељима питање са вишеструким могућностима одговора којим су имали прилику да означе на које све начине су имали прилику да учествују у креирању и реализацији васпитно образовног рада. Резултати су приказани графиконом (Графикон 12).

Графикон 12: *Могућности за укључивање родитеља у креирање и реализацију васпитно – образовног рада*

Највећи проценат изражава став да имају могућност учешћа у групним родитељским састанцима, 65,5% (55 одговора). 6% (5 одговора) учествује у тематским родитељским састанцима, док 10,7% (9 одговора) учествује у едукативним радионицама. У планирању и реализацији пројектних активности са децом и васпитачима учествује 4,8% (4 одговора), док у игри, истраживању и прославама пројеката са децом и васпитачима учествује 7,1% (6 одговора). У развијању и евалуацији програма са васпитачима учествује само 1,2% (1 одговор). 3,6% родитеља одлучује се за одговор „ ништа од наведеног“. Анализом добијених података примећујемо да је и даље доминантан начин укључивања родитеља путем родитељских састанака и повремених едукативних радионица. Потребно је повећати укључивање родитеља у креирање и реализацију васпитно образовног рада, у планирање и реализацију пројектних активности, прославе пројеката са децом и васпитачима, као и у евалуацију програма са васпитачима.

Велики значај за истраживање било је испитивање мишљења родитеља о препрекама које се јављају за укључивање у живот и рад вртићке групе коју дете похађа. Наредним питањем упитника родитељи су имали могућност вишеструких одговора. Добијени резултати приказани су графиконом (Графикон 13).

Графикон 13: Мишљење родитеља о препрекама које се јављају за укључивање у живот и рад вртићке групе

Као доминантну препреку за укључивање у живот и рад вртићке групе коју њихово дете похађа родитељи истичу недостатак времена – 59,5% (50 одговора). 15,5% испитаника (13 одговора) истиче да им понуђени начини укључивања нису блиски, док 8,3% (7 одговора) каже да је понуда од стране васпитача за начине учешћа родитеља недовољна. У једнаком проценту – 1,2% (1 одговор) јављају се следеће препреке: неадекватно време организације активности од стране васпитача, недостатак подршке од стране васпитача. 2,4% родитеља као тешкоћу за укључивање наводи рођење трећег детета. Преостали проценат испитаника 11,9% изражава став да на препреке нису nailазили. Анализом добијених резултата увиђамо да је потребно да васпитачи пруже више подршке родитељима за укључивање у живот и рад вртићке групе, да организују разнолике понуде и при томе обраћају пажњу на време организације које је потребно прилагодити потребама и могућностима родитеља, као и индивидуалан приступ родитељима кроз пружање могућности које су прилагођене специфичним одликама родитеља, њиховим јаким странама.

На крају испитивања пружили смо родитељима могућност да искажу своје идеје и предлоге за превазилажење постојећих препрека за укључивање у рад и живот вртића кроз питање отвореног типа. Родитељи дају сугестије које смо приказали у табели (Табела 1).

1. Мој предлог је да родитељи који су у могућности проведу на пример пола сата у дечијој групи да боље упозна како група функционише, да види однос детета са другарима и са васпитачима, итд.

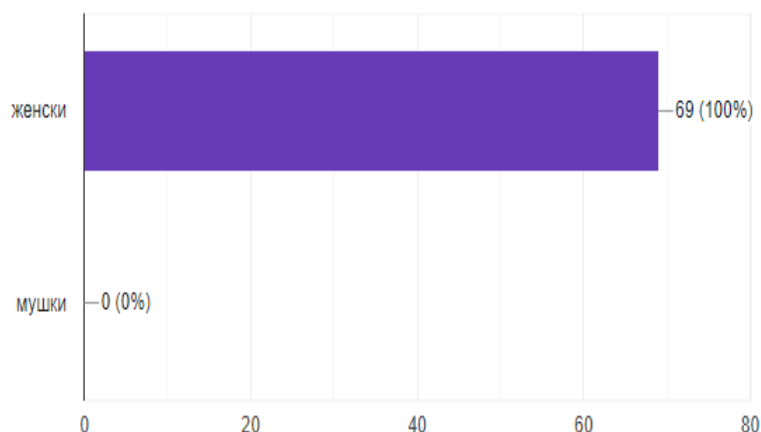
2. Васпитачице првенствено нису заинтересоване да деци нуде добро, њима је важно да овладају групом (што су две врло различите ствари). И одатле све потиче..
3. Организовање заједничких факултативних излета и заједничких активности деце, родитеља и васпитача суботом (планинарење, одлазак у позориште, биоскоп, зоолошки врт..)
4. Чешће позивање родитеља за учешће у било чему. И не само у вибер групи.
5. Препознавање различитих сензибилитета детета, неговање различитости и индивидуалан приступ детету, више ослушкивања појединца, ослушкивање деце и њихових интересовања
6. Волела бих да добијем подршку од васпитача, да ме на неки начин укључи у групу, а не само када треба нешто да донесемо.
7. Мислим да би васпитачи требали да уложе мало више труда и емпатије према нама родитељима, да нас подрже и охрабре,а не рекли смо а ви како хоћете, прикључите се ако хоћете,ако нећете у реду.
8. Прављење нечега заједно, на пример кућице за птице, па да се поделимо и одемо да ставимо на понеко дрво, деци би пробудило свест о помагању, мислим да би се осећали битно што су направили дом за неку животињу. То је само пример и нешто што ми је тренутно пало на памет.
9. Организовање више састанака са родитељима на различите теме. Укључивање родитеља у прављење и стварање активности за децу у вртићу.
10. Организација више радионица у којима учествују и родитељи са децом.

Табела 1: Сугестије родитеља за превазилажење постојећих препрека за укључивање у рад и живот вртића

3.2. Анализа упитника Ставови васпитача о квалитету партнерских односа породице и васпитача

Другим задатком истраживања било је потребно испитати мишљење васпитача о квалитету партнерских односа са породицом, начинима укључивања родитеља у реалан живот вртића, као и компетенцијама васпитача да негују партнерски однос са родитељима и начинима на које развијају партнерство. Да би реализовали други задатак истраживања, васпитачима запосленим у предшколској установи „ Бошко Буха“ из Инђије прослеђен је наменски конструисан гугл упитник (Прилог 2) путем вибер група објеката који припадају предшколској установи. Упитник је садржао 21 питање,а попунило га је 69 васпитача, запослених у јасленим, млађим, средњим, старијим, мешовитим групама и групама пред полазак у школу.

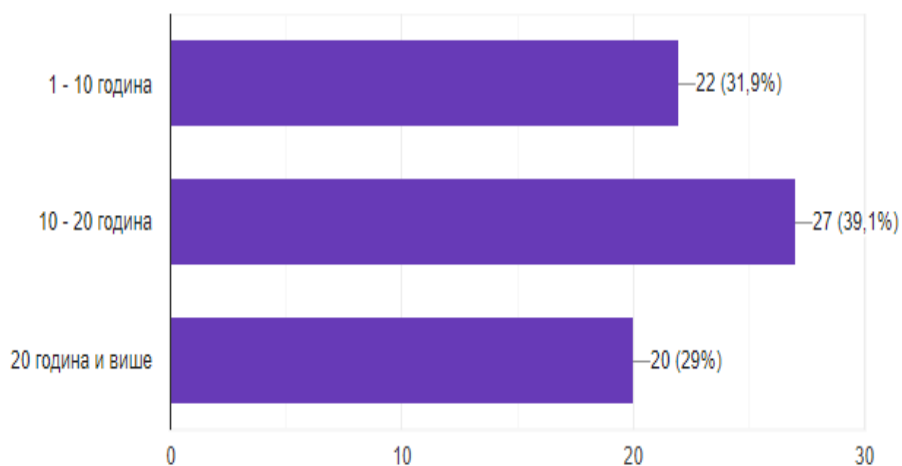
Првим питањем упитника желели смо да стекнемо увид у то да ли су међу запосленим васпитачима заступљена оба пола. Резултат је приказан графиконом (Графикон 14).

Графикон 14: *Заступљеност полова запослених у предшколској установи*

Можемо приметити да међу запосленима у предшколској установи који су попуњавали упитник 100% је припадника женског пола.

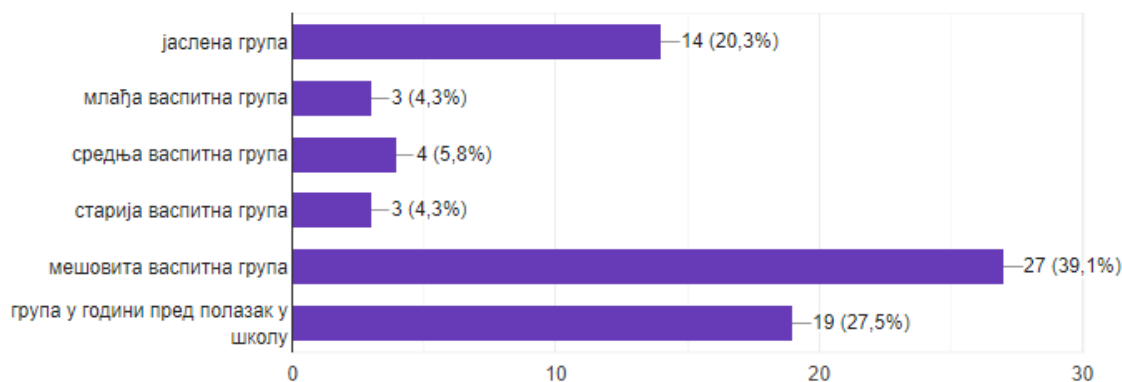
Наредним питањем желели смо да добијемо податак о просечној дужини радног стажа запослених који су учествовали у испитивању. Резултати су приказани графиконом (Графикон 15).

Графикон 15: *Дужина радног стажа васпитача*

Највећи проценат васпитача који су учествовали у истраживању 39,1% (27 одговора) у предшколској установи је запослено између 10 и 20 година. 31,9% (22 одговора) васпитача у предшколској установи ради између 1 и 10 година, док најмањи проценат 29% (20 одговора) има стаж у трајању од 20 година и више.

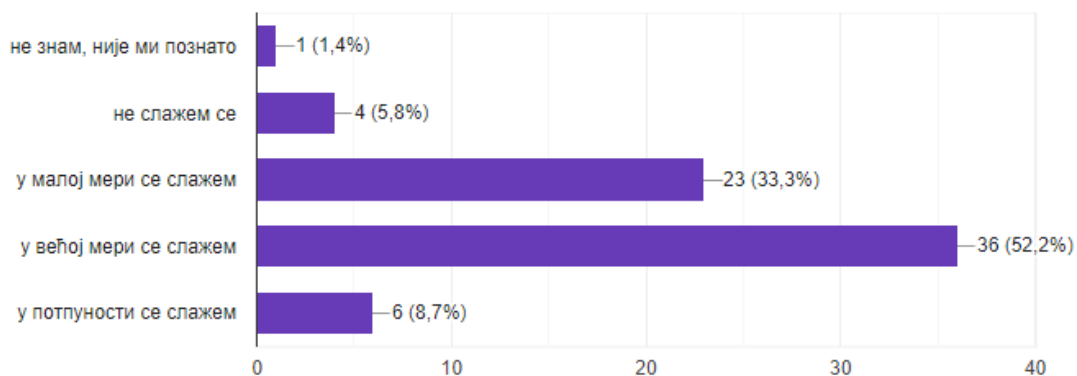
Треће питање на које су васпитачи одговарали дало нам је увид у заступљеност узрасних група у којима тренутно обављају васпитно – образовни рад. Резултати су приказани графички (Графикон 16).

Графикон 16: *Заступљеност узрасних група у којима васпитачи обављају васпитно – образовни рад*

Анализом резултата долазимо до податка да највећи проценат васпитача учесника у истраживању тренутно васпитно – образовни рад обавља у мешовитим групама – 39,1% (27 одговора), што је логичан добијен резултат обзиром да у предшколској установи тренутно има највећи број мешовитих васпитних група. Затим следи 27,5% васпитача (19 одговора) који васпитно – образовни рад обављају у групама у години пред полазак у школу. 20,3% (14 одговора) васпитно образовни рад обавља у јасленим групама, док 5,8% (4 одговора) исти обавља у групи средњег узраста, 4,3% (3 одговора) у старијим, а исти тај проценат у групама млађег узраста. Добијени резултати су очекивани, јер број највише заступљених група у овој предшколској установи јесте група мешовитих узраста и група у години пред полазак у школу.

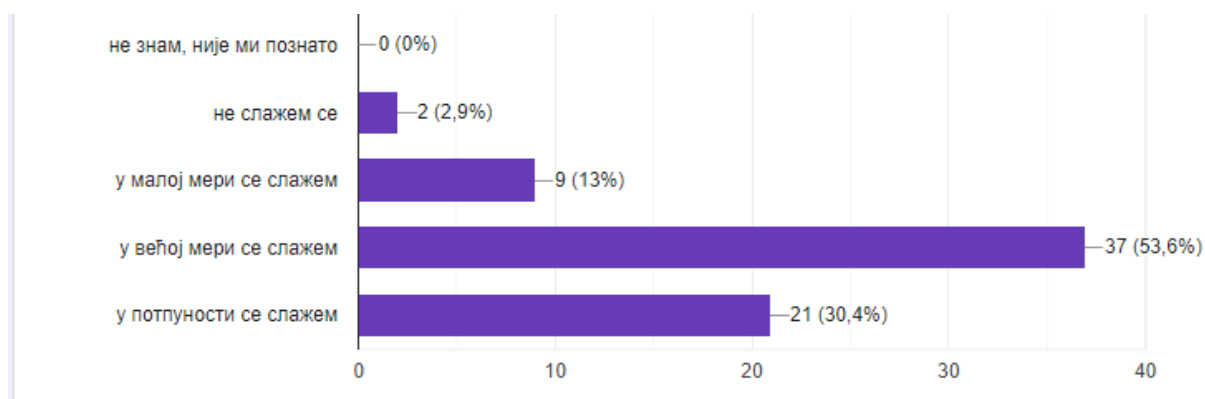
Наредним питањем испитали смо мишљење васпитача о томе да ли су родитељи у великој мери заинтересовани за информације о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју свог детета. Добијени резултати графички су приказани (Графикон 17).

Графикон 17: Ставови васпитача о заинтересованости родитеља за информације о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју детета

Примећујемо на основу датих података да васпитачи у великој мери оцењују заинтересованост родитеља за информације о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју детета – 52,2% (36 одговора) у већој мери. Међутим, ови подаци су са друге стране забрињавајући, јер само 8,7% васпитача сматра у потпуности да родитељи показују заинтересованост за дететов развој у вртићу. Такође, 5,8% (4 одговора) испитаних васпитача сматра да родитељи не показују интересовање, док се 1,4% (1 одговор) изјаснило да о овом питању нема одређен став.

У наставку упитника васпитачи су одговорили на тврдњу да свакодневно родитељима пружају прецизне информације о понашању, активностима и развоју детета током протеклог дана. Одговори су приказани графиконом (Графикон 18).

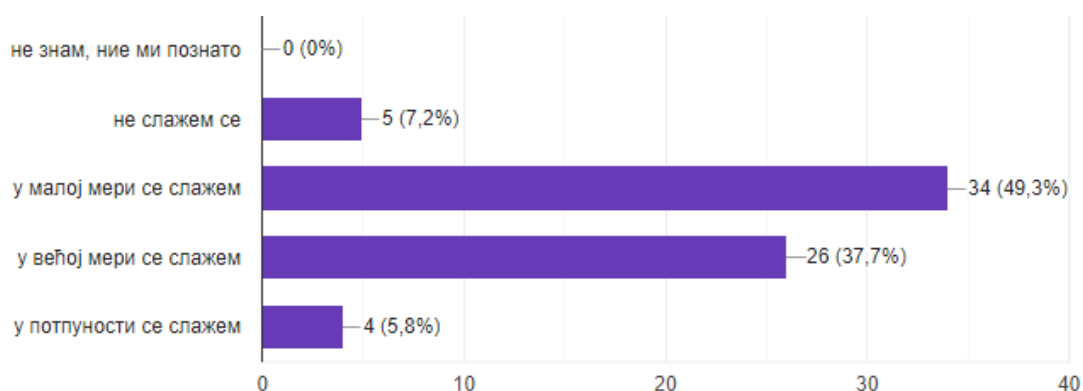

Графикон 18: Мишљење васпитача о пружању прецизних информација родитељима о понашању, активностима и развоју детета на дневном нивоу

Обрадом добијених информација видимо да се већина васпитача (53,6% - 37 одговора) у већој мери слаже да даје родитељима дневно довољно прецизне информације

о понашању и развоју детета. Међутим, у потпуности се са овом тврдњом слаже 30,4% (21 одговор). У малој мери се слаже 13% (9 одговора), а са датом тврдњом не слаже се 2,9% (2 одговора). Анализом ових информација можемо закључити да је за грађење односа са породицом потребно јачати сарадњу на дневном нивоу пружањем информација родитељима.

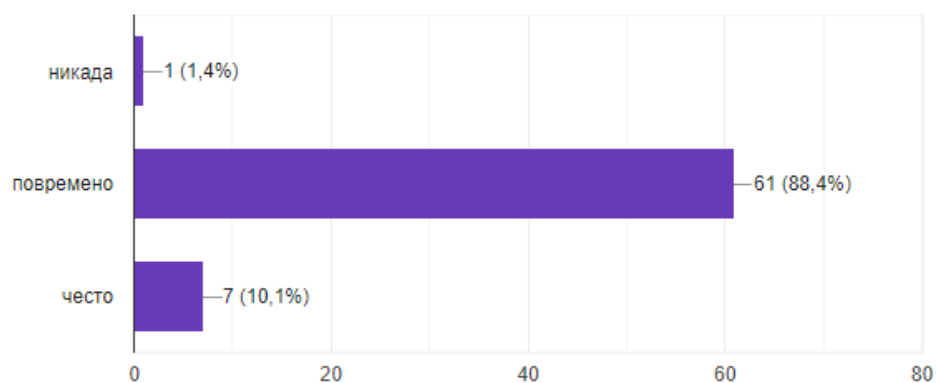
Шестим питањем желели смо да испитамо мишљење васпитача о томе да ли родитељи свакодневно исказују велико интересовање за добијање прецизних информација о протеклом дану. Резултате добијене овим питањем приказујемо графиконом (Графикон 19).

Графикон 19: Мишљење васпитача о заинтересованости родитеља на дневном нивоу за добијање прецизних информација о протеклом дану детета у вртићу

Када погледамо добијене резултате можемо видети да се са овом тврдњом не слаже 7,2% испитаника (5 одговора), а у малој мери се слаже чак 49,3% (34 одговора). У већој мери се слаже 37,7% (26 одговора), док се само 5,8% васпитача (4 одговора) у потпуности слаже да родитељи свакодневно исказују велико интересовање за добијање прецизних информација.

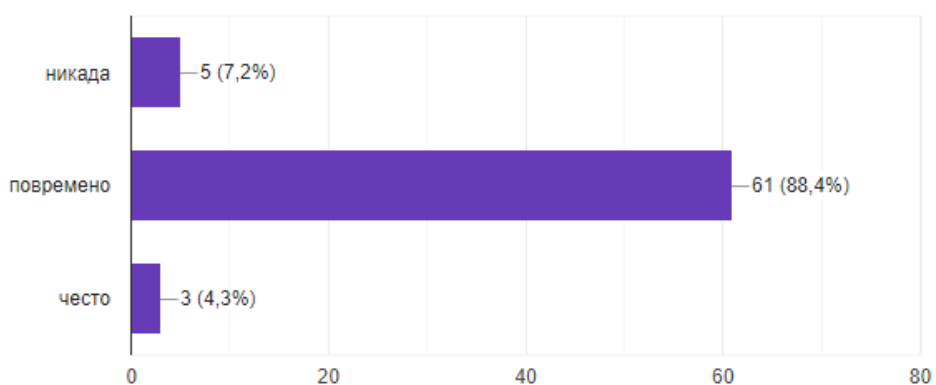
Како смо претходним упитником испитали мишљења родитеља о индивидуалним разговорима са васпитачима, тако се исказала и потреба да испитамо ставове васпитача. Одговори васпитача на питање колико често иницирају индивидуалне разговоре са родитељима приказујемо графиконом (Графикон 20).

Графикон 20: *Индивидуални разговори које иницирају васпитачи*

Анализом добијених одговора видимо да мали проценат испитаника не иницира индивидуалне разговоре са родитељима никада – 1,4% (1 одговор). 88,4% (61 одговор) васпитача који су учествовали у испитивању индивидуалне разговоре са родитељима иницира повремено, док мањи проценат васпитача (10,1% - 7 одговора) индивидуалне разговоре са родитељима често иницира. Ако се осврнемо на значај индивидуалних разговора за развој детета и грађење партнерских односа предшколске установе и породице ови резултати указују нам на потребу за јачање сарадње у овом домену.

Следећим питањем имали смо потребу да испитамо мишљење васпитача о томе колико често родитељи иницирају индивидуалне састанке са васпитачима. Резултати су приказани графички (Графикон 21).

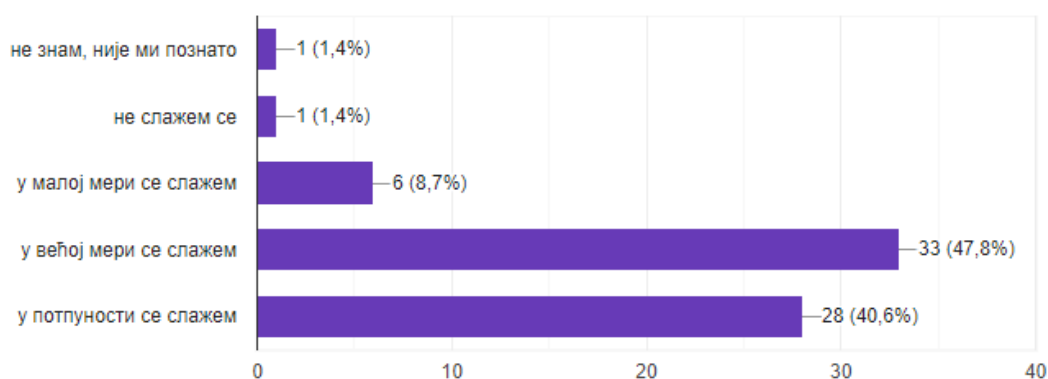

Графикон 21: *Мишљење васпитача о томе колико често родитељи иницирају индивидуалне разговоре*

88,4% васпитача (61 одговор) је става да родитељи повремено иницирају индивидуалне састанке са васпитачима. Мали проценат (4,3% , 3 одговора) сматра да

родитељи често иницирају индивидуалне састанке, док 7,2% испитаника (5 одговора) каже да родитељи никада не иницирају индивидуалне састанке. По добијеним резултатима можемо закључити да родитељима индивидуални састанци значе, да их повремено иницирају и сами, а јачањем сарадње родитељима треба пружити подршку да чешће иницирају ове састанке и исказују своје потребе.

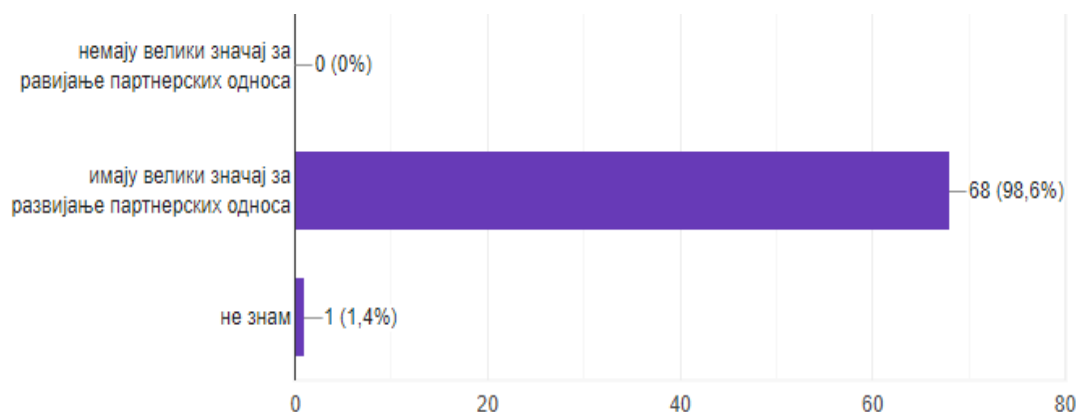
Даље смо желели да испитамо какав је одзив родитеља на позиве на индивидуалне састанке инициране од стране васпитача, и да ли се родитељи увек одазову на позив. Резултате приказује графикон (Графикон 22).

Графикон 22: Мишљење васпитача о одзиву родитеља на индивидуалне састанке инициране од стране васпитача

Анализом података које смо добили видимо да се за опцију не знам, није ми познато одлучило 1,4% (1 одговор). Да се родитељи увек одазову позиву васпитача не слаже се 1,4% (1 одговор), док се у малој мери слаже 8,7% (6 одговора). Да се родитељи увек одазову позивима васпитача на индивидуални разговор у већој мери се слаже 47,8% (33 одговора), а у потпуности се са овом тврдњом слаже 40,6% (28 одговора). Из добијених одговора видимо да се некада и на иницијативу васпитача родитељи не одазивају, и овде је потребно тражити решења за побољшање односа.

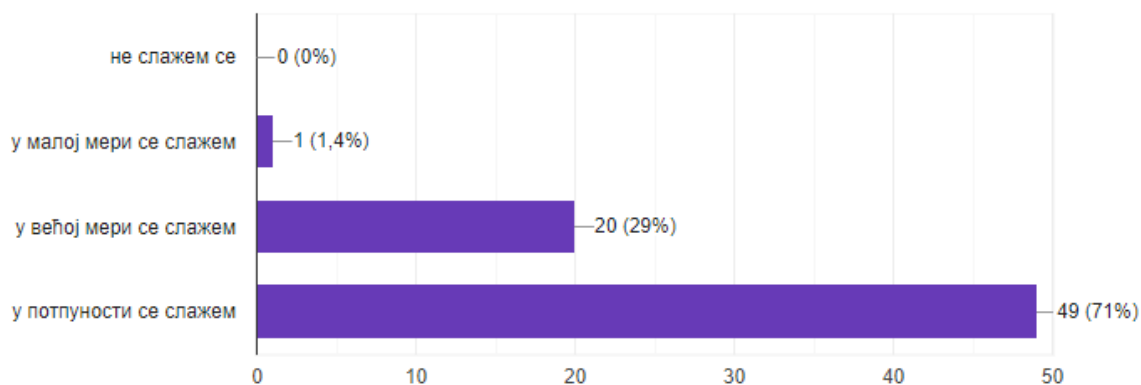
О индивидуалним састанцима и њиховој важности испитали смо кроз претходни упитник мишљење родитеља, а од важности нам је било да испитамо и мишљење васпитача на ову тему. Одговори на тврдњу да ли индивидуални састанци имају велики значај за развијање партнерских односа приказани су графички (Графикон 23).

Графикон 23: Мишљење васпитача о важности индивидуалних састанака за грађење партнерских односа са породицом

Изузетно велики проценат васпитача – 98,6% (68 одговора) сматра да индивидуални разговори васпитача са родитељима имају велики значај за развијање партнерских односа. Само 1,4% (1 одговор) исказује став да не зна одговор на ову тврдњу. Из датих резултата видимо да васпитачи схватају значај индивидуалних разговора за грађење партнерских односа са породицом, иако још увек постоји простор да се ови састанци и њихова реализација одвијају у већем броју и да се значајно унапреде.

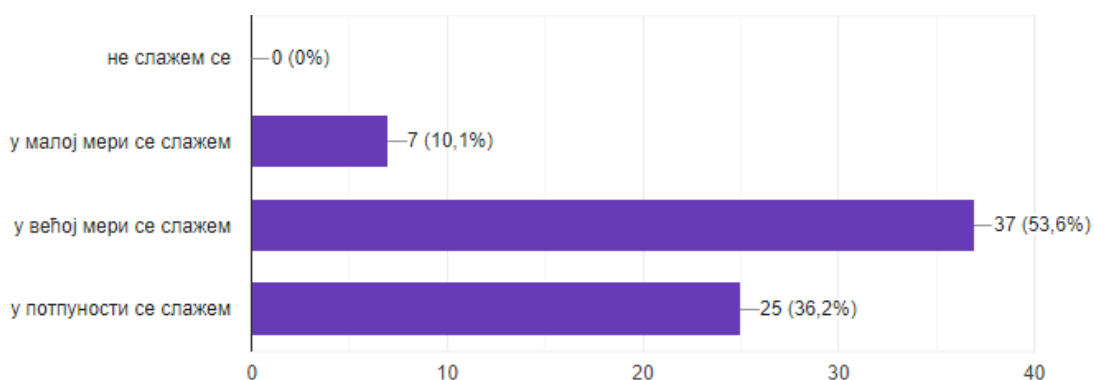
Како смо претходним упитником испитали ставове родитеља о потреби за додатном подршком и сензибилитету васпитача за пружање исте, желели смо да испитамо и мишљење васпитача на ову тему. Васпитачи су имали прилику да означе у којој мери су спремни да пруже додатну подршку детету и породици уколико је потребна. Резултати су приказани графички (Графикон 24).

Графикон 24: Ставови васпитача о сопственој спремности за пружање додатне подршке деци и породици

Ако погледамо графикон изнад видимо да васпитачи високо оцењују сопствену спремност за пружање додатне подршке деци и породици. Чак 71% васпитача учесника испитивања сматра да је у потпуности спремно да пружи додатну подршку деци и породицама уколико за тим има потребе, и 29% испитаника се такође у већој мери слаже. Само 1,4% (1 одговор) се у мањој мери слаже са тврдњом да постоји спремност за пружање додатне подршке деци и породици, иако се у истом питању код родитеља јавио нешто већи проценат који сматра исто.

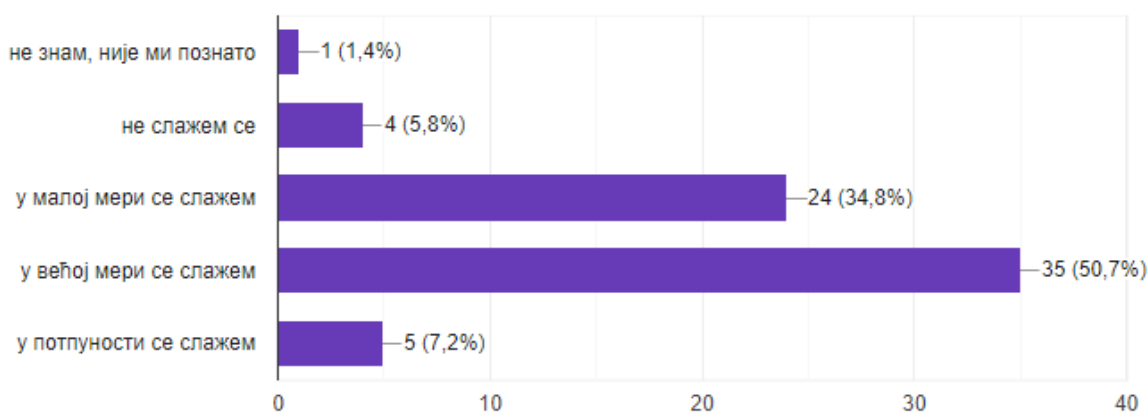
У наставку испитивања желели смо да сазнамо да ли васпитачи организују родитељске састанке са темама значајним за развој деце и подршку породици. Резултати су приказани графиконом (Графикон 25).

Графикон 25: Мишљење васпитача о организацији родитељских састанака са темама релевантним за развој детета и пружање подршке породици

Када анализирамо добијене податке видимо да се не тако висок проценат васпитача у потпуности слаже са тврдњом да организује родитељске састанке са темама значајним за развој детета и пружање подршке породици, свега 36,2% (25 одговора), што у односу на важност тврдње заиста делује забрињавајуће. У већој мери са датом тврдњом слаже се 53,6% (37 одговора) , док се чак јављају и одговори у мањој мери се слажем – 10,1 (7 одговора). Ако узмемо у обзир важност одржавања тематских родитељских састанака, за грађење комуникације, односа са породицом, развој родитељских компетенција, заједничко разматрање тема важних за развој детета, и погледамо добијене резултате видимо да је заиста потребно да васпитачи унапреде ову област рада, уколико желимо да градимо партнерске односе са родитељима.

Следећим питањем испитали смо да ли васпитачи мисле да се родитељи у великој мери одазивају на тематске родитељске састанке. Резултати су приказани графички (Графикон 26).

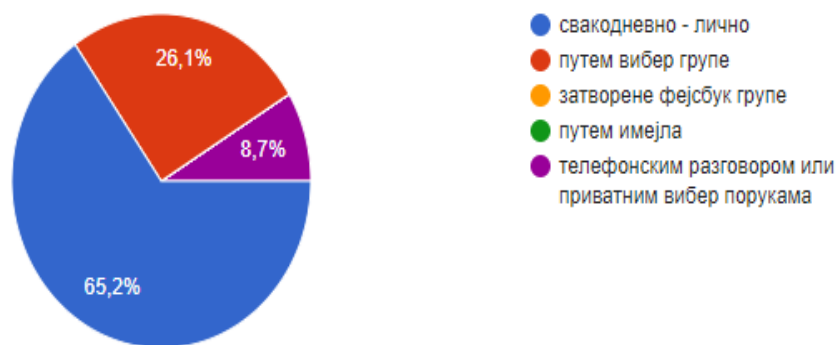

Графикон 26: Мишљење васпитача о одазиву родитеља на тематске родитељске састанке

Анализом података које смо добили питањем у којој мери се васпитачи слажу да родитељи се у великој мери одазивају позиву да присуствују тематским родитељским састанцима видимо следеће: 1,4% испитаника (1 одговор) изјаснило се да не зна, или им није познато да ли се родитељи одазивају; 5,8% (4 одговора) се не слаже са тврдњом да се родитељи у великој мери одазивају на тематске родитељске састанке; 34,8% (24 одговора) у малој мери се слаже са датом тврдњом, 50,7% (35 одговора) у већој мери се слаже. Мали проценат испитаних васпитача – 7,2% (5 одговора) у потпуности се слаже да се родитељи у великој мери одазивају позивима да учествују у тематским

родитељским састанцима, што нам отвара питање: у чему је препрека или које су тешкоће у питању, као и на које начине побољшати и унапредити сарадњу са породицом у домену заједничких промишљања родитеља и васпитача о темама које су важне за развој деце, предшколски период, компетенцијама које су потребне да подупру правилан развој детета и слично, кроз одржавање тематских родитељских састанака на које ће се родитељи у великој мери радо одазивати.

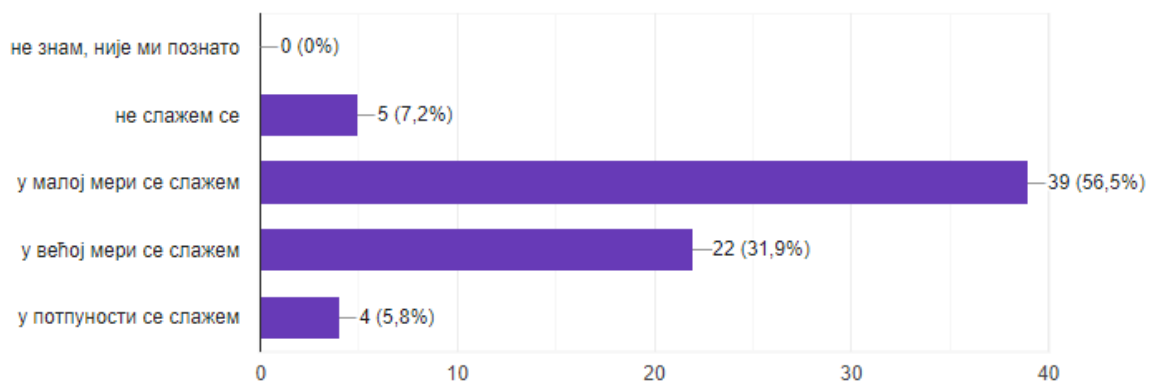
У наставку испитивања, желели смо да упоредимо резултате испитивања родитеља које смо обрадили на питање којим каналима комуникације најчешће успостављају сарадњу са васпитачима, па смо исто питање поставили и васпитачима. Васпитачи су имали могућност обележавања више одговора. Резултате приказујемо графиком (Графикон 27).

Графикон 27: *Најчешћи канали комуникације васпитача са родитељима*

Свакодневни, лични контакт са родитељима за размену важних информација користи 65,2 % васпитача (45 одговора), 26,1% (18 одговора) често користи комуникацију путем вибер групе, 8,7% (6 одговора) комуникацију остварује телефонским разговором или приватним вибер групама са родитељима. Понуђени одговори путем затворене фејсбук групе и путем имејла васпитачи који су учествовали у попуњавању упитника не користе уопште.

Петнаестим питањем испитали смо став васпитача на тврдњу да се родитељи радо укључују у живот вртића. Резултати су приказани графички (Графикон 28).

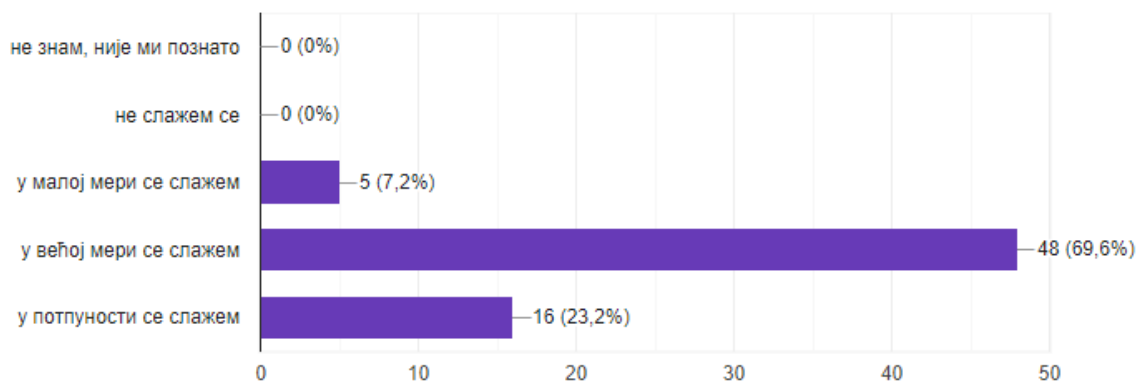
Графикон 28: Мишљење васпитача о укључивању родитеља у живот вртића

Анализом добијених података можемо видети да се 7,2% васпитача (5 одговора) не слаже да се родитељи радо укључују у живот вртића, док се велики проценат – 56,5% (39 одговора) у малој мери слажу са овом тврдњом. 31,9% васпитача (22 одговора) у већој мери се слажу, док је изразито мали проценат васпитача – 5,8% (4 одговора) који се у потпуности слажу да се родитељи радо укључују у живот вртића. На основу тога, отвара нам се питање – у којој мери се родитељи укључују у живот вртића, које су препреке које се јављају и на које начине повећати жељу и мотивацију за учешћем родитеља у животу васпитне групе.

У наставку упитника поставили смо питање отвореног типа којим смо желели од васпитача да добијемо прецизније информације о начинима на које се родитељи најчешће укључују у живот васпитне групе. На дато питање добили смо 44 одговора. У највећој мери јавља се учешће родитеља кроз доношење потребних материјала за опремање просторних целина или потребе актуелних пројеката, затим укључивање родитеља као госта или експерта у групи, учешће у реализацији пројектних активности, учешће у радионицама и дружењима. Ови начини укључивања родитеља доминирају у скоро свим одговорима. У наставку се јављају неки облици укључивања родитеља који јесу изузетно пожељни, али их васпитачи у малој мери наводе (родитељи као иницијатори, организатори, евалуатори васпитно – образовног рада; родитељи као важни чланови органа установе – савета родитеља, тимова установе). Васпитачи истичу да се родитељи укључују понекад на позиве васпитача, али да изузетно ретко иницијатива потиче од њих самих. Такође истичу да се често за било коју врсту учешћа јавља мали број родитеља у групи, и да се кроз све понуде и активности увек јављају исти родитељи. Поставља се питање који су начини за активно укључивање родитеља у живот и рад

вртића, какву врсту подршке и мотивације треба да пружи установа и васпитачи како би родитељи постали равноправни партнери.

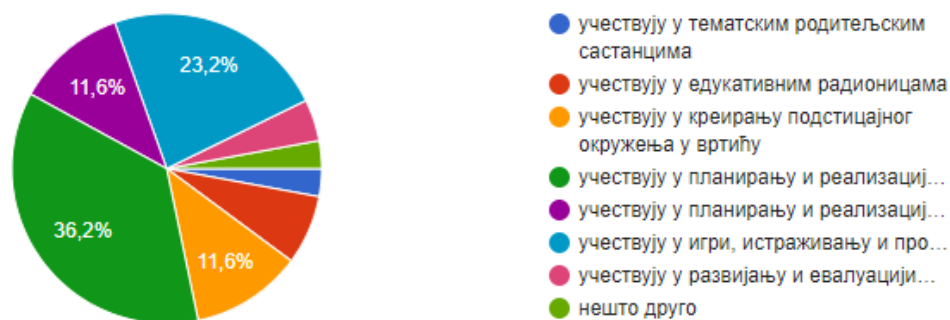
Следећим питањем истражили смо перспективу васпитача на тему пружања родитељима различитих могућности за укључивање у креирање и реализацију васпитно – образовног рада. Резултате приказујемо графички (Графикон 29).

Графикон 29: *Перспектива васпитача о пружању родитељима различитих могућности за креирање и реализацију васпитно – образовног рада*

Са датом тврдњом да васпитачи пружају родитељима различите могућности за укључивање у креирање и реализацију васпитно – образовног рада 7,2% васпитача (5 одговора) у малој мери се слаже. У већој мери слаже се 69,6% (48 одговора), док се у потпуности слаже 23,2% (16 одговора). Из датих резултата видимо да већина испитаника сматра да пружа родитељима различите могућности за укључивање у великој мери, али не и у потпуности, што нам даје простор за размишљање о унапређивању начина подршке родитељима за укључивање у васпитно – образовни рад, и повећање обима истог.

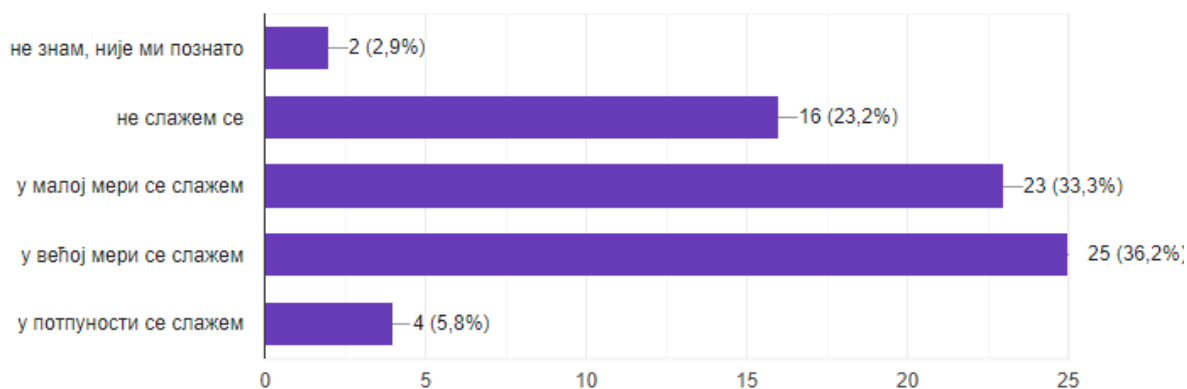
Од велике важности за истраживање било нам је да сазнамо које све могућности учешћа и укључивања васпитачи пружају родитељима, што смо испитали наредним питањем, са могућношћу вишеструких одговора. Резултате приказујемо графички (Графикон 30).

Графикон 30: *Могућности за укључивање које васпитачи пружају родитељима*

Могућност да учествују у тематским родитељским састанцима родитељима пружа 2,9% испитаника (2 одговора), да учествују у едукативним радионицама 7,2% (5 одговора). Могућност да родитељи учествују у креирању подстицајног окружења у вртићу родитељима пружа 11,6% испитаника (6 одговора). Да учествују у планирању и реализацији пројектних активности родитељима омогућује 36,2% васпитача (25 одговора), док могућност учешћа родитеља у планирању и реализацији посета различитим местима у локалној заједници пружа 11,6% васпитача (8 одговора). 23,2% (16 одговора) пружа родитељима прилику да учествују у игри, истраживању и прославама пројеката са децом и васпитачима. Мали проценат васпитача (4,3% - 3 одговора) пружа прилику родитељима да учествују равноправно у развијању и евалуацији програма. 7,2% васпитача (5 одговора) организује едукативне радионице за родитеље, док 2,9% (2 одговора) реализује тематске родитељске састанке. 2,9% (2 одговора) испитаника као одговор на ово питање означило је опцију „нешто друго“.

У наставку, васпитачи су имали прилику да дају мишљење о тврдњи да родитељи нису заинтересовани за различите облике сарадње са васпитачима и не укључују се у довољној мери у грађење партнерских односа. Одговоре приказујемо графиконом (Графикон 31).

Графикон 31: Мишљење васпитача о тврдњи да родитељи нису заинтересовани за грађење партнерских односа

На дату тврдњу 2,9% васпитача (2 одговора) означава опцију „не знам, није ми познато“. 23,2% (16 одговора) се са датом тврдњом не слаже. 33,3% васпитача (23 одговора) исказује став да се у малој мери слаже да родитељи нису у довољној мери заинтересовани. Највећи проценат испитаника – 36,2% (25 одговора) у већој мери се слаже да родитељи не показују довољно интересовање за учешће и грађење партнерских односа. Мали број васпитача се са овом тврдњом у потпуности слаже (5,8% - 4 одговора).

Обзиром да је велики број васпитача исказао у мањој или већој мери став да родитељи не показују довољно интересовања за укључивање и грађење партнерских односа, желели смо да испитамо њихово мишљење о разлозима за изостанак мотивације и жеље родитеља за потпуним учешћем, стога смо понудили питање отвореног типа у коме су васпитачи имали прилику да исказу мишљење на дату тему. Одговор на дато питање „Шта су по Вама најчешће препреке у грађењу партнерских односа са родитељима и укључивању родитеља у свакодневни живот и рад вртића?“ дало је 69 васпитача. Сумирањем датих одговора долазимо до следећих сазнања: Највећи број васпитача сматра да је су разлози за недовољно укључивање родитеља у живот и рад вртића и грађење партнерских односа са васпитачима у највећој мери недостатак времена родитеља уз њихове пословне и приватне обавезе које су у свакој породици данас великог обима, затим незаинтересованост родитеља за живот и догађања у вртићу. Одређен број васпитача износи став да су препреке следеће: слаба комуникација васпитача са родитељима, недовољна мотивација родитеља за учешће, као и недовољна информисаност родитеља о значају раног развоја и пружања подршке детету предшколског узраста, као и неразумевање програма и значаја грађења

партнерских односа родитеља и установе. Мали број васпитача на ово питање даје одговор да су задовољни односима и обимом учешћа родитеља.

На крају овог упитника дали смо прилику васпитачима да дају идеје и предлоге за унапређење сарадње васпитача и родитеља. Питање је било отвореног типа и одговор је дало 39 васпитача. Одговоре приказујемо табеларно (Табела 2).

1.Више комуникације и разговора.
2.Дружења у пријатној атмосфери где износимо своје идеје и мишљења.
3.Више позивати родитеље да се укључе у васпитно образовни рад.
4.Презентација рфеализованог путем видеа и фотографија. Истицање остварених циљева у којима смо имали подршку родитеља.
5.Сматрам да васпитачи и установа довољно информација пружамо родитељима, ту смо за подршку, за разговор,отворени смо за комуникацију, али просто то неким родитељима прија, а неким не...не треба силити никога, сви смо различити...сви смо ту у интересу деце и свако на свој начин учествује колико жели и колико може.
6.Дружење са родитељима кроз радионице као и укључивање у сваки вид сарадње.
7.Интерактивни родитељски дати на свим окупљањима са родитељима, дати прилику да износе своја очекивања, да родитељи и васпитачи појачају рефлексију у односима.
8.За почетак на васпитачу је да родитељима да сигурност и стекне поверење, буде искрен и директан према родитељу. Наравно сваки проблем или несугласицу коју васпитач не може да реши треба да се укључи стручна служба јер и они морају да одржавају контакт са неким породицама.
9.Приказивање активности са децом, анкетирање родитеља (шта би они желели да заједно радимо).
10.Чешће организовати дружења.
11.Информисање родитеља о свему што се дешава у групи, приказивање заједничких активности, прославе пројеката, радионице..
12.Различити садржаји у којима учествују заједно и родитељи и деца.
13.Уређење заједничких простора у вртићу који су садржајни за дружење деце и родитеља (читаоница, библиотека, ликовне радионице...), различите акције уређења дворишта (очеви).

14.Едукација родитеља од стране лиценцираних предавача и стручних сарадника о значају њиховог укључивања у живот вртића, и добробити за дете у контексту остваривања реалног програма и партнерства.
15.Нпр. креативне радионице, тематски родитељски састанци у складу са интересовањима породица,непосредно укључивање у пројектне активности групе...
16.Немам посебан предлог јер у мјој групи имамо задовољавајућу партнерску сарадњу са родитељима.
17.Потребно је подићи свест одитеља о важности игре и боравка детета у вртићу. Затим им давати јасне и конкретне примере који поткрепљују овакву тврдњу. Што више их укључивати у живот и рад групе, да мењају улогу са васпитачем, да их подстичемо да сами иницирају неке активности.
18.Организовањем разних видова дружења.
19.Укључивање родитеља у васпитно образовни рад.
20.Много више радионица са децом и родитељима.
21.Укључивање родитеља у креирање и реализовање програма, виртуелни родитељски састанак, виртуелни панои (за родитеље који нису у могућности да присуствују..)
22.По мом мишљењу, сваки родитељ би требао да буде у обавези да дође у групу свог детета неколико пута годишње, а то би требало бити регулисано приликом уписа у установу. Самим тим имали би бољи увид у рад установе, интересовања деце, и на који начин би могао да се ангажује и оствари бољу сарадњу са другим породицама, васпитачима.
23.Прилагодити план њиховим временским могућностима.
24.Мањи број деце самим тим више времена за разговор.
25.Реализације радионица.
26.Исцрпели смо разне стратегије, све се своди на то да се увек укључују исти родитељи!
27.Заједно са родитељима организовати сарадњу са локалном заједницом.
28.Много више заједничких активности.
29.Наћи начин за мотивацију родитеља.
30.У условима обостране „преоптерећености“ захтевима за сарадњом и учешћем тренутно ми је тешко да изнесем додатни предлог. Можда бих, у другачијим околностима (професионалним и личним) позвала колегинице сличних

интересовања на музичка дружења са родитељима и децом. Изаберемо неки дан (на пример Светски дан породице) и тим поводом током године увежбавамо репертоар, без притиска. Сигурно има родитеља који знају да свирају, лепо певају, или „само“ воле музику, а своју децу понајвише. Међутим...
31.Спортска дружења у природи, зоо врту.
32.Освестити родитеље о значају сарадње родитеља и вртића, конкретним примерима из праксе или кроз различите организоване радионице са овом темом.
33.Родитељима који се из неразумевања и незнања не укључују посебно шаљемо фотографије уз образложење шта дете ради и који бенефит има од активности које само иницира или у које се укључује. Организовање спортских и других активности са више група, приказивање видео записа родитељима, попут филмића уз образложење сваке активности и простора, професионално одношење према планирању и реализацији ВОР – а и освешћивање родитеља да је њихов допринос драгоцен, а посебно што ће њихово дете бити сигурније и срећније.
34.Радионице, дружења.
35.емам идеју, јер све што смо покушали није наишло на неки велики одзив. Можда неко дружење ван вртића, спортске активности.
36.Освјешћивање родитеља да је учешће у раду вртића битно и важно за развој њиховог дјетета, едукацијом на различите начине (радионице за родитеље, тематски састанци – стручна служба...)
37.Сарадња родитеља и васпитача се полако развија, потребно је време да родитељи буду сигурни у васпитача. Васпитач (на почетку радне године када прими нову децу) треба да пружи много више, док се родитељи не осете сигурно и пожелеле да допринесу раду и сарадњи у вртићу. Родитеље треба укључити на различите начине (неко је добар у организацији, неко у поправкама, неко у дигиталним компетенцијама..). Потребно је време да се родитељ, дете и васпитач добро упознају. Прво их треба укључити у свакодневни рад, а потом развијати односе и на другим нивоима.
38.Повећати број отворених врата.

Табела 2: Предлози и идеје васпитача за унапређење сарадње и грађење партнерских односа са породицом

3.3. Анализа интервјуа у фокус групи са родитељима

Фокус група са родитељима одржана је у предшколској установи „Бошко Буха“ у Инђији, у просторијама централног објекта „Сунце“, у марту месецу 2023.године. На састанку је учествовало 10 представника родитеља. Родитељи су у малим групама и на нивоу велике групе одговарали на унапред припремљена питања. Састанак су водиле васпитачице Ивана Калѐб Мишковић и Драгана Миљуш. Коришћен је аудио запис током разговора, како би оговори родитеља били анализирани. У наставку следи листа питања и приказ одговора родитеља.

- 1. На који начине вас васпитачи информису о дешавањима у васпитној групи, о актуелним темама и пројектима којима се деца баве? Да ли сте задовољни овим начином информисања?*

Родитељи најчешће добијају информације путем Вибер групе родитеља и васпитача, као и приликом пријема и отпуста детета из установе. Родитељи су већином задовољни овим начином комуникације, али су указали и на неке недостатке комуникације путем Вибер групе (не постоје индивидуализоване повратне информације о понашању и напретку детета у групи, навикама и социјалним вештинама). Исаказали су потребу за учесталијим родитељским састанцима и индивидуалним разговорима са васпитачима.

- 1. Да ли сте и на који начин били непосредно укључени у поједине активности васпитне групе (активности са децом и васпитачима)? Које су то активности? Како сте доживели учешће у тим активностима?*

Родитељи наводе да су на различите начине били укључени у активности васпитне групе – као гости у групи, експерти за поједине области у пројектима, кроз учешће у слављењу пројекта, као пратња при изласцима деце из вртића и слично. Активности су реализоване на иницијативу васпитача, који су родитељима упутили позив лично, или путем Вибер групе. Родитељи су учешће у предложеним активностима доживели као пријатно искуство и предлажу чешће организовање различитих тематских радионица и дружења деце, васпитача и родитеља (нпр. спортске активности и креативне радионице). Истичу да је неопходно да особље предшколске установе при планирању активности са родитељима води рачуна о радном времену родитеља и да све активности буду организоване у послеподневним часовима, што у појединим васпитним групама

није био случај. Родитељи су позитивно оценили своје учешће и боравак у васпитној групи у току периода адаптације.

- 2. Да ли васпитачи подстичу и охрабрују изношење предлога родитеља и идеја за организацију простора или одређених активности са децом? Да ли особље ПУ прати и подржава иницијативу родитеља?*

Родитељи који су учествовали на састанку су известили да су били информисани о процесу мењања физичке средине у радним собама путем фотографија и информација које су васпитачи постављали у Вибер групу. На иницијативу васпитача су доносили потребна средства и материјале или учествовали у набавци опреме за уређење одређених просторних целина. У појединим васпитним групама, родитељи нису до краја информисани и укључени јер су изостале повратне информације о томе како су деца реаговала на промену простора и како се играју у новим целинама. Као пример добре праксе, родитељи су истакли пано „Лепе вести“, где васпитачи постављају обавештења о успесима и напретку деце из групе.

- 3. Да ли запослени у предшколској установи препознају и узимају у обзир компетенције и искуство родитеља? Како ово препознајете?*

Родитељи су препознали да васпитачи узимају у обзир њихове компетенције јер су их позивали да гостују као експерти за одређене области, у зависности од њиховог занимања. Путем „Упитника породичних интересовања“ родитељи могу да се изјасне о начину на који желе да учествују у програмским активностима.

- 4. Да ли програм који се реализује у предшколској установи уважава различитости породица и нуди различите облике и нивое укључивања родитеља? Да ли је присутно прилагођавање потребама и могућностима родитеља? Шта су ваши предлози за унапређивање партнерства предшколске установе и породице?*

У одговору на последње питање, родитељи су још једном истакли да је неопходно да би се унапредило учешће родитеља да све активности буде организоване у послеподневним часовима.

Као опште препоруке на основу сагледавања перспективе родитеља, може се издвојити следеће:

- Поред информација које добијају путем Вибер групе, родитељима су потребне и специфичне информације о понашању, вештинама и напретку њиховог детета које могу добити кроз индивидуалне разговоре или писане поруке од васпитача.
- Родитељи уживају у заједничком учешћу са децом и васпитачима у различитим пројектним активностима које су у складу са њиховим интересовањима и компетенцијама. Потребно је добро упознати родитеље деце у групи и креирати што разноврснију понуду активности у циљу укључивања већег броја родитеља.
- Родитељи истичу предности групног окупљања и учешћа у групним родитељским састанцима, радионицама и дружењима са децом и васпитачима (стицање нових информација, упознавање друге деце и родитеља, размена искуства...). Неопходно је водити рачуна о томе да ове активности буду организоване ван радног времена родитеља како би се свима пружила могућност да учествују.
- Неопходно је више уважити допринос родитеља и њихово анагажовање у опремању и мењању средине за учење кроз одржавање континуитета комуникације и размене повратних информација и након увођења одређених промена.

3.4. Анализа интервјуа у фокус групи са васпитачима

Фокус група са васпитачима одржана је у предшколској установи „Бошко Буха“ у Инђији, у просторијама централног објекта „Сунце“, у марту месецу 2023.године. На састанку је учествовало 15 васпитача који васпитно образовни рад обављају у овом објекту, у јасленим и мешовитим групама. Васпитачи су у малим групама и на нивоу велике групе одговарали на унапред припремљена питања. Састанак су водиле васпитачице Ивана Калџић Мишковић и Драгана Миљуш. Коришћен је аудио запис током разговора, како би одговори васпитача били анализирани. У наставку следи листа питања и приказ одговора васпитача.

1. Да ли и на који начин укључујете породицу у активности васпитне групе? Које су то активности? Какав значај за Вас као васпитача има учешће породице у тим активностима?

Васпитачи наводе да породицу укључују у живот васпитне групе на различите начине. Повезују родитеље са активностима у групи током адаптације детета, кроз

активности транзиције, затим пружају прилику учешћа у актуелним пројектима на разлиите начине – као експерт, учесник у активности, пратња у посетама локалној заједници, затим васпитачи истичу да често дају прилику родитељима да буду неко ко даје идеје и предлоге за реализацију васпитно образовног рада. Већина учесника изражава став да је учешће породице у свим облицима сарадње од великог значаја за грађење партнерских односа, добробити детета, као и повезивање васпитача са породицом, и породица међу собом. Оно што се кроз разговор истиче јесте да васпитачи сматрају да је за развијање сарадње потребно време, као и да велику улогу у томе има добра комуникација од самог почетка. Васпитачи истичу да постоје тешкоће у овом процесу.

- 2. На који начин подстичете и охрабрујете родитеље да се укључе у живот и рад васпитне групе? Какву врсту мотивације пружате и на који начин подржавате иницијативу и идеје родитеља?*

На ово питање већина васпитача даје одговор да редовно информишу родитеље о актуелностима у групи, да их позивају на учешће и да стварају прилике за дружење породица и међусобну размену искустава на различитим радионицама за родитеље. Понекад родитељима на индивидуалним разговорима дају предлоге за унапређење васпитања и образовања код куће. Мотивацију родитељима за учешће васпитачи пружају кроз размену информација на дневном нивоу, и дајући предлоге начина на које би родитељи могли да се укључе. Мањи број учесника фокус групе наводи другачије начине мотивације и пружања подршке породици, као што је ослањање на јаке стране и компетенције родитеља, као и дељење искустава родитеља који су се у одређеним улогама у групи опробали, као вид охрабрења и подршке за остале родитеље.

- 3. Да ли сте приликом грађења партнерства са породицом наилазили на неке тешкоће? Које су то тешкоће које се јављају?*

Васпитачи истичу да се у овом процесу јављају бројне тешкоће. Истичу да се у активности гупе углавном укључују увек исти родитељи, и да је тешко пружити мотивацију родитељима који се никада до сада нису опробали у томе. Затим, пракса показује да су доминантно укључене мајке у односу на очеве. Неки васпитачи кажу да колико год флексибилне биле, и обраћале пажњу на специфичности породице или времена организације не добијају повратне информације у великом броју. Такође истичу да родитељи често показују став да учешће у раду групе није њихова обавеза и да у томе

на налазе сврху. Васпитачи, на крају истичу да у претходном периоду примећују да однос великог броја родитеља према васпитачима и установи није однос уважавања, препознавања компетенција васпитача, улоге васпитача у развоју детета, и саме установе као васпитно образовне институције (правила и кодекс понашања у установи).

4. *Да ли кроз реализацију основа програма „Године узлета“ препознајете јачање сарадње и грађење односа са породицом у већој или мањој мери у односу на претходни програм? Наведите примере.*

Већина васпитача за сада не препознаје јачање сарадње са породицом кроз реализацију основа програма „Године узлета“, већ истичу да се сам став родитеља према васпитачима и установи мења, да добијају повратне информације од родитеља да им недостаје већи број креативних радионица, приредби, да не виде добробити детета кроз игру и истраживање, и сматрају да је превише пружена могућност да дете одлучује.

3.5.Промене у пракси - Препоруке за грађење партнерства предшколске установе и породице

3.5.1. Личне особине васпитача

Постоји велика разлика између посла и позива. Позив је оно за шта осећате да сте позвани да радите и да вас ништа друго не би једнако испуњавало. Из тог разлога истичемо важност личности васпитача и његове особине, начина на који приступа свом позиву, на који разуме период предшколског узраста и развоја детета, ставова које гради и начина на које приступа односима са децом и одраслима у окружењу као услов за грађење партнерства са породицом. Васпитач је прва карика и повезница породице и детета са предшколском установом, и прво искуство грађења односа породица и дете добијају у процесу упознавања и транзиције детета из породице у установу.

Прве важне особине васпитача: преданост и моралност. Васпитачи који свој посао сматрају позивом, баве се њиме предано и морално. То значи да су посвећени раду са децом, пажљиво прате шта се са њима дешава и предузимају кораке у најбољем интересу детета и његовог васпитања. Предани васпитачи су спремни да се на дужи рок боре за добробит детета и његове породице, као и да превазиђу адимистративне и бирократске препреке када је то у интересу детета. Управо зато је веома важна моралност особе која се бави децом. Она не сме сагледавати интерес једног, на штету другог детета и мора бити спремна да бранећи добробит детета преузме ризик на себе, а не обрнуто.

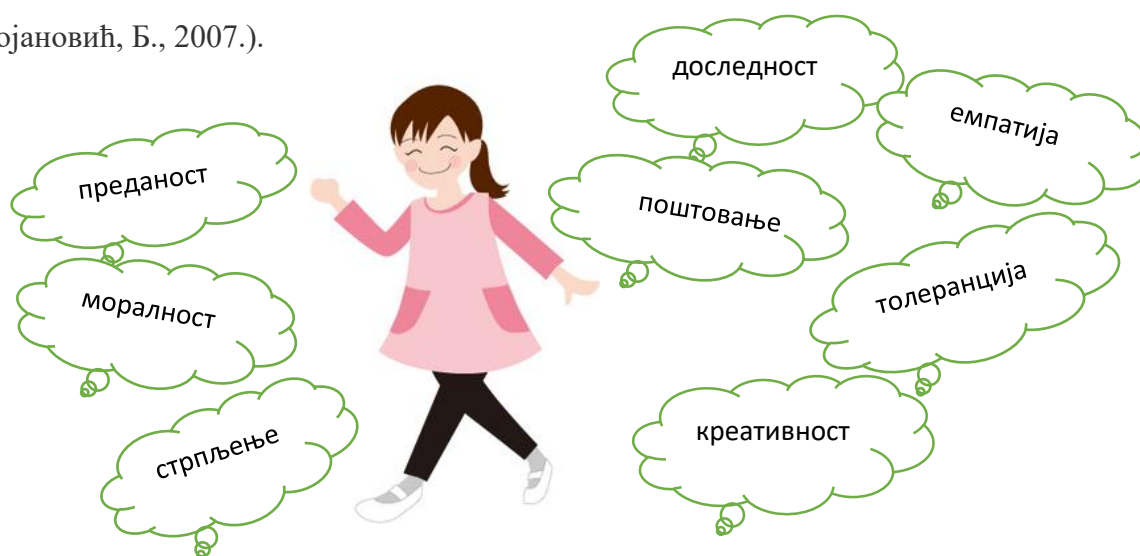
Стрпљење и постојаност - Да би деца била у могућности да развијају своје пуне потенцијале морају најпре да се осећају сигурно у средини у којој бораве и односима који их окружују. За грађење и стицање ове сигурности вађно је да васпитач покаже стрпљење и постојаност, доследност у свакодневним рутинама, поштовању правила групе, развијању међусобних односа деце у групи, и односа деце са васпитачем. Неопходно је да имају добру и спонтану комуникацију са дететом, а да би то остварили морају показати разумевање и прихватање.

Поштовање - Успешан васпитач показује поштовање пре свега малих људи са којима раде, а потом и њихових родитеље и других укључених особа. Наравно да нема савршеног васпитача, сви смо ми људи са сопственим проблемима и тешкоћама, које не успевамо увек баш најбоље да потиснемо или држимо под контролом, па нам се дешава да погрешимо, али веома је важно је да одрасли имају свест о свом понашању. Поштовање се огледа како у начину комуникације са децом, тако и у спремности васпитача да призна своју грешку, пре свега детету. Деца коју одрасли поштују то веома цене и понашају се на исти начин, односно поштују друге особе у свом окружењу.

Прилагођавање - Васпитач мора бити способан и спреман за прилагођавање. Свима је јасно да је неопходно да могу да се прилагоде детету, али то није све. Дете расте и развија се, па се и његове потребе мењају. Веома је важно да одрасли који се баве дететом пажљиво прате његов напредак, како би се адекватно прилагодили потребама детета које су најчешће условљене узрастом, али могу бити и последица неке промене у породици. Осим овога, успешан васпитач је често у ситуацији неопходног прилагођавања родитељима или надређенима и њиховим захтевима, а да при томе не смеју изгубити из вида дугорочне последице по дете. Васпитач мора умети да нађе баланс између свих захтева који се пред њега постављају, а никада не губећи из вида оно најважније – интерес и добробит детета и породице.

Аутентичност и креативност - Деца су веома оштре судије, они врло брзо процене ко је ко. Дакле, важно је да васпитачи буду аутентичне личности. Они морају знати ко су, које вредности заступају и за шта се залажу, јер су често у ситуацијама када је неопходно тренутно реаговање, а не би било добро да сами себе изненаде. Деца виде и процењују све, они веома брзо осете ко је самосвојна и самосвесна личност, а ко манипулише другима или је подложен манипулацији. Само аутентична личност може бити заиста креативна.

Од великог значаја јесте да васпитач има изграђену личност, да добро познаје себе и своје компетенције, да је отворен и спреман да критички сагледа своје поступке, да дели своје недоумице и прихвата савете и тражи подршку. „Није безначајно како доживљавамо себе као особу, јер од начина на који видимо себе, зависи и наше функционисање.“ („Истраживачи дечијих душа“, Стојановић, Б., 2007.). Када верујемо у своје потенцијале и способности много смо спремнији да деламо, испробавамо, и учимо на грешкама, без страха. Када немамо страх од грешака (уз наравно, увек присутан опрез у овој професији) имамо одређени степен слободе и флексибилности у раду. „Спознаја себе и сопствених вредности као особе, помоћи ће нам да себе вреднујемо на прави начин и као васпитача. Свесност о себи и позиву који смо одабрали, одређује и осећај одговорности који нам омогућава да тачно одредимо себе у односу на све аспекте посла. Тада ћемо имати јасно дефинисане циљеве: какав однос и комуникацију желимо да успоставимо и негујемо, какву атмосферу хоћемо да остваримо у групи, које циљеве желимо да постигнемо и којим ћемо поступцима то постићи, какав став хоћемо да заузмемо у односу на децу, родитеље, колеге...“ („Истраживачи дечијих душа“, Стојановић, Б., 2007.).

Слика 1 – Неке од особина које су од важности за позив васпитача

3.5.2. Професионална улога васпитача

Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“ велики акценат стављају на улогу васпитача. Пре свега истиче се одговорност васпитача да гради односе кроз сопствену укљученост, одржавање баланса, уважавању детета.

Укљученост подразумева да се васпитач истински бави дететом и учествује у активностима са децом. Укљученост васпитача препознајемо кроз: осетљивост на дететове потребе и капацитете и подешеност детету односно усклађивање са дететом. Васпитач који уме да гради блискост, осетљивост и персонализованост односа. Бити подешен детету значи бити пажљиви слушалац, реаговати на дете, адекватно тумачити дететова интересовања, осећања, мишљење и намере и узимати у обзир његову перспективу. Усклађеност укључује рефлексивност – промишљање својих и дететових акција, преиспитивање властитих полазишта, искустава, веровања и очекивања и, у складу са тим, пружање подршке детету кроз коју ојачавамо дете. Затим васпитач планирањем, организацијом и поступцима остварује баланс: између континуитета, познатог и предвидљивог са једне стране, неопходних за дететово осећање сигурности и, са друге стране, флексибилности, изазова, новина и непредвидљивости које стимулишу дететов развој и учење; између, са једне стране, уважавања дететових осећања, подстицања радозналости, иницијативе и самосталности и, са друге стране, подвлачења правила која омогућавају деци и одраслима да живе у хармонији и доприносе развоју самоконтроле; између дететове рањивости и зависности од одраслог и, са друге стране, сагледавања детета као компетентног, уважавања права детета и одговарајуће подршке већој самосталности; између иницијативе, избора и учешћа детета и планиране намере, усмеравања и вођења од стране васпитача.

Уважавање је процес изградње узајамног односа поштовања и разумевања. Васпитач изграђује разумевање кроз посматрање и слушање деце, спремност да учи од деце и оних који су деци блиски и кроз флексибилан, Васпитач: прихвата свако дете кроз његове јаке стране и као вредно по себи; уважава дететово породично и културно окружење и успоставља добре односе са породицом; поштује дете као индивидуу и његова права: препознаје и уважава специфичне потребе, осећања и интересовања детета; узима озбиљно у обзир шта дете интересује, шта га брине и чиме се занима; уважава дететов однос са њему блиским особама – пријатељима, члановима породице, као и љубимцима и индивидуализовани однос и активно укључивање сваког детета.

Велика је улога васпитача у учешћу, подстицању и развоју дечије игре, животно практичних ситуација и планираних ситуација учења. Разнолике су улоге у које васпитач улази. Такође васпитач подржава развијање вршњачке заједнице на различите начине.

„Васпитач је стално суочен са новим питањима и изазовима које треба да решава у складу са уверењима, знањима и умењима, кроз рефлексивно преиспитивање теорије и праксе у односу на дати контекст. Из тога следи сва сложеност и особеност професије васпитача и пресудна важност њене улоге“ (Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“, 2019). Основе програма предшколског васпитања и образовања данас, више него икада истичу комплексност професионалне улоге васпитача, и њен значај у целокупном васпитно образовном процесу, а из те професионалне улоге васпитача проистиче и значај свега наведеног у поступцима васпитача током грађења партнерства са породицом. У развијању програма усмереног на подршку добробити детета, васпитач се руководи принципима који проистичу из концепције Основа програма, а који су сви између осталог усмерени на подршку и остваривање укључености свих у живот и рад вртића.

Слика 2 – Професионална улога васпитача (преузето из Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“)

Из свега наведеног можемо видети колико је заправо комплексна улога васпитача, из чега произилази и комплексност личности која бира да се овим позивом бави, уколико желимо да градимо квалитетне односе и квалитетно предшколско васпитање и образовање.

3.5.3. Грађење разумевања васпитача и породице

Грађење било које врсте односа подразумева процес који траје, постепено се гради, између осталог међусобним разумевањем, мења се и надограђује у складу са потребама укључених страна и свакодневним ситуацијама. У васпитној делатности где се сусрећу одговорности породице и васпитача, који у савремено доба проводе скоро једнако време са дететом, тешко је наћи строгу поделу одговорности. Међутим, уколико постоји позитиван однос и позитивна комуникација ове две стране, условљени заједничким напорима усмереним ка остваривању добробити за дете, онда се породица и васпитачи међусобно допуњују, разумеју и мање је значајно како ће се делити обавезе и одговорности. Породица је увек примарна васпитна средина, јер дете и другим срединама примењује обрасце понашање стечене у породичном окружењу, док васпитач и предшколска установа имају улогу да родитеље у одређеном временском периоду одмене и допуне, а не замене. Спона између ове средине од изузетног је значаја за развој и напредак детета. У грађењу односа и разумевања породице и васпитача, васпитач је тај који треба да преузме иницијативу, као професионалац који може да разуме и контролише своја очекивања, и има утицај на очекивања која родитељи од њега имају. Дакле реална очекивања, отворена комуникација и разумевање дају темеље за грађење партнерских односа. Стојановић Б. у делу “Истраживачи дечијих душа“ истиче неколико ставки које су од важности за налажење пута до родитеља:

- препознати и уважити родитеља
- уважити његове особности и специфичности
- препознати потребе родитеља
- омогућити позитивну, отворену, двосмерну комуникацију
- отворити могућности да родитељ нађе пут до васпитача.

Све наведено враћа нас на личност и професионалност васпитача, као и посвећеност позиву. Од изузетне је важности да се васпитач већ у самом почетку грађења ових односа покаже као професионалац, стручњак свог позива који добро разуме и познаје свој посао, чиме ће стећи уважавање и оно најважније, поверење од стране родитеља. „Јасно је да представити себе као професионалца у свом послу није једноставно и не може се постићи ако се не поседују стварна знања и умешност. Поред знања, професионализам подразумева искуство, способност комуникације, као и осетљивост за другог.“ (Стојановић Б. „Истраживачи дечијих душа“, стр. 111.).

Конструктивна комуникација представља начин грађења партнерског односа са породицом. У свакодневном контакту постоји низ различитих ситуација које захтевају посебну пажњу у начину на који комуницирамо. Неке од ситуација које се најчешће јављају у којима је потребна додатна пажња у комуникацији јесу уколико родитељ не показује поверење према васпитачу, уколико је потребно родитељима саопштити специфичне детаље – да је детету потребна додатна подршка у било којој области, уколико постоји проблем у понашању детета, уколико дете показује промене у понашању које су везане за тренутне породичне ситуације. Често родитељи изгледају незаинтересовано, или са друге стране не прихватају савете и не одазивају се позивима за комуникацију и размену. Затим, практичари наводе као изазов родитеље који не прихватају правила понашања у установи, а све чешће и агресивни приступ родитеља. Све наведено и још мноштво ситуација представљају свакодневни изазов у комуникацији.

„Конструктивна комуникација је комуникација која доводи до бољег разумевања и узајамног уважавања особа у комуникацији и решавању проблемских ситуација на начин који је задовољавајући/прихватљив за све.“ (Подршка подстицајном родитељству кроз игру - „Хајде да се слушамо – Водич за конструктивну комуникацију са родитељима“).

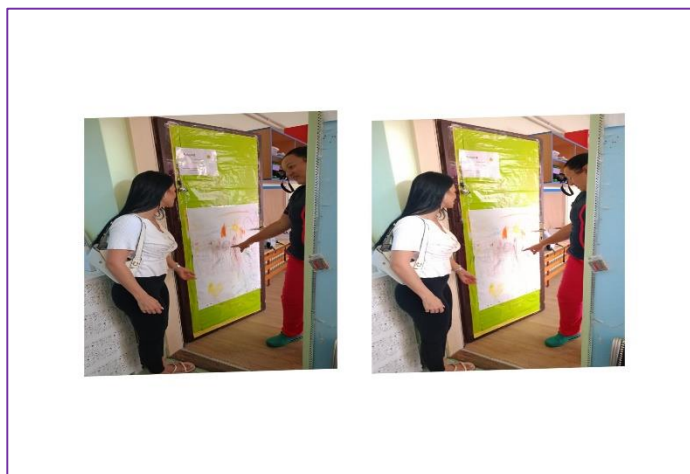
Овај водич такође истиче да је способност конструктивне комуникације заправо вештина која се састоји из развијене способности да изразимо своје потребе и ставове на начин који не етикетира друге особе, да умемо да слушамо и разумемо друге особе и да умемо конструктивно да решавамо проблемске ситуације. Једна од кључних вештина јесте и активно слушање, слушање ради разумевања потреба и осећања друге стране. Добре вештине слушања подразумевају да смо свесни својих мишљења, и да не осуђујемо саговорника. Тишина такођ помаже у комуникацији, када показујемо емпатију и отварамо простор саговорнику да изрази оно што жели. Невербална комуникација у изазовним ситуацијама такође игра велику улогу.

Улога васпитача у успостављању конструктивне комуникације је велика, јер родитељ управо од васпитача учи како се прате сигнали, иницијатива, потребе и како се на њих одговара.

3.5.4.. Облици комуникације васпитача и породице у грађењу партнерства са породицом

У процесу успостављања партнерских односа са породицом разнолике су ситуације којима градимо комуникацију, раумевања, поверење, а оне се одвијају свакодневно кроз пријем и отпуст деце, путем ондивидуалних разговора, родитељских састанака, портфолиом детета.

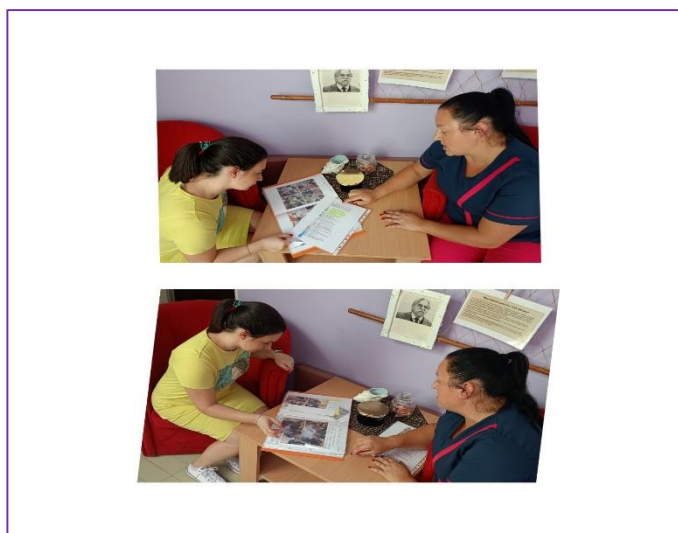
Свакодневна комуникација са родитељима захтева да васпитач дочекује родитеље и децу, да је отворен, да им пружа добродошлицу у групу, и размени информације или утиске. Такође, да прхвати кратке информације од стране родитеља уколико је у том тренутку неопходно. Отвореност васпитача и доступност вишеструке користи има у успостављању партнерских односа са родитељима. Приликом дневног отпуста искуства из праксе и разговори са родитељима нам дају информације о важности става васпитача – далеко квалитетније односе граде васпитачи који дају основне информације о протеклом дану, које се односе на испуњавање основних потреба детета, али исто тако и информације о емоционалном и социјалном аспекту протеклог дана, у кратким цртама (у супротном, васпитачи који дају штуре информације, у виду уопштених реченица – „све је било у реду“, у већини дана боравка детета, родитељима не пружају подршку нити иницијативу за остваривањем дубљих односа).

Слика 3 – *Размена информација и позитивна комуникација васпитача са родитељима приликом пријема и отпуста деце*

Индивидуални разговори су такав облик комуницирања који је усмерен на конкретно дете и породицу. Од велике су важности када желимо да разменимо информације, да представимо породично окружење и функционисање детета у том окружењу, као и у

вртићком, ради потпунијег разумевања детета и његових потреба, када желимо да оснажимо родитељске компетенције и помогнемо родитељу да се ангажује око одређене проблемске ситуације, или насупротив томе, пружања подршке дететовим јаким странама и томе слично. Приликом организације ове врсте разговора важно је да васпитач буде флексибилан и да време разговора прилагођава могућностима и потребама породице, да припреми средину у којој може разговор несметано да тече, без присуства трећих лица ради стварања односа поверења и чувања приватности детета и породице. Родитељи истичу да им је од великог значаја васпитач који уме да саслуша, објасни, подржи. Уколико постоји ситуација или проблем који ни васпитач сам не уме да реши нити да пружи адекватну подршку потребно је да васпитач предложи родитељима сарадњу са релевантним стручњацима, и да на разговор позове сараднике уз сагласност родитеља, али истовремено да буде присутан и да родитељима пружи сигурност и подршку. Када васпитач иницира индивидуални разговор, потребно је за тај разговор буде адекватно припремљен – да зна шта жели да постигне разговором, на који начин може да приступи одређеној осетљивој теми, да добро познаје дете и породицу, да размисли о начинима пружања подршке у датој ситуацији, да уме да истакне најбољи интерес детета, да има приступ који умирује родитеља и даје наду и перспективу да је решење могуће (<https://www.pedagoskodrustvovojvodine.edu.rs/kako-organizovati-efikasnu-individualnu-saradnju-sa-roditeljima-i-voditi-individualni-razgovor/>). Потребно је такође, да васпитач уме да укључи родитеље, да поставља питања која подстичу на промишљање, да уважава оно што родитељ говори и покаже иницијативу да родитеље разуме, и да жели да заједно подстичу даљи развој детета. Свим овим поступцима стиче поверење родитеља, као основу за даље грађење партнерских односа све док дете борави у његовој групи.

Слика 4 – Организација индивидуалног разговора васпитача и родитеља

Родитељски састанци – родитељски састанци се организују са различитим циљевима и наменама, али која год наша намера била родитељски састанци су од великог значаја за повезивање предшколске установе и породице (општи родитељски састанци), као и породице и васпитача (групни родитељски састанци). Врста родитељског састанка зависи од потребе коју имају установа, васпитачи или породице. Понекад то може бити потреба за упознавањем, како установе тако и организацијске структуре, правила установе и поштовање истих. За новоуписану децу и родитеље од велике је важности таква врста родитељских састанака, коме присуствују сви запослени, и када је родитељима дата могућност да поставе сва уопштена питања која се можда на том самом почетку јављају. Такође групни родитељски састанци посебно су нам важни, као јединствено средство за започињање, али и одржавање партнерских веза и односа са породицом. Родитељски састанци изазован су облик сарадње јер подразумевају димензију јавног наступа, и нису свим васпитачима пријатни. Зато је потребно градити компетенције и оснаживати практичаре за вођење квалитетних родитељских састанака – од избора тема којима ће се бавити, начина вођења састанка, говора, невербалних ставова, начина укључивања родитеља како не би били само пасивни учесници, начина вођења састанака и слично. Као један од додатних изазова практичари наводе у модерније време слабији одзив родитеља када су у питању родитељски састанци, и често одустају од овог облика сарадње. Овај став чини се погрешан, већ је потребно испитати разлоге за слабије одзиве, и покушати наћи различите начине за мотивисање родитеља на доласке и учешће, а то је оно што ће посвећени професионалац и учинити.

Посебно су нам значајни тематски родитељски састанци. Васпитач је тај који може да испита потребе родитеља и породице, и да у сарадњи са родитељима бира теме, или да изабере тему у складу са одређеним потребама групе и деце које је уочио у свом раду. Теме могу заиста бити разнолике, али је важно бирати их у складу са потребама деце и породице како би мотивисали родитеље на учешће и међусобну размену искустава. Такође, у односу на одабир теме увек је важно да васпитач размишља о стручњацима које може укључити у реализацију састанка, а који би родитељима додатно приближили тему о којој се дискутује. Тиме показујемо да је детету и породици посвећен и доступан читав тим стручњака који ради за њихову добробит.

Слика 5 – Општи, групни и родитељски састанак са представником стручне службе стално затупљени у предшколској установи „Бошко Буха“ Инђија

Успостављање комуникације путем документовања – Приручник за документовање - педагошка документација и документовање у Основама програма ПВО „Године узлета“ аутора Крњаја Ж. и Павловић Бренеселовић Д. Говори нам о важности педагошке документације у успостављању добрих и квалитетних односа са породицом, јер кроз различите начине документовања чинимо програм видљивим, тако да родитељи могу разумети боље искуства, доживљаје, међусобне односе које градимо. Кроз дељење документованог са родитељима омогућавамо да они разумеју чиме се деца баве, о чему промишљају, на који начин уче, а самим тим увидима подстичемо родитеље да размишљају како да се у ове процесе укључе – што је од значаја за грађење односа са породицом. Ово постижемо путем панона, фотографија, видео записа, различитих бележака, цртежа, скица, планова, брошура, флајера, и наравно у савремено доба дигиталним алаткама. Све су ово средства путем којих приближавамо родитељима оно што деца живе у вртићу, и управо из тог разлога практичари морају да промишљају о садржајима које деле са родитељима и да добро процењују шта је оно што родитељима треба представити и зашто. Дигиталне алате родитељи процењују као корисне, јер у

недостатку времена имају прилике да се повежу са вртићем и дешавањима у вртићу и из породичног окружења. Један од својеврсних начина документовања за повезивање са родитељима јесу и приче за учење, које се све више у пракси показују као непроцењив алат за укључивање родитеља у развој детета. „ Користећи педагошку документацију родитељима можете омогућити да „виде“ своје дете у интеракцији са вршњацима и другим одраслима у ситуацијама у којима немају прилике да их виде код куће и да тако буду свеснији разноврсности и јединствености искустава које деца стичу у програму.“ (Крњаја Ж., Павловић Бренеселовић Д. Приручник за документовање, 2022.). Све ово могуће је само и искључиво уколико су компетенције васпитача у овој области чврсте и уколико је васпитач професионалац који разуме значај документовања за грађење партнерских односа са породицом.

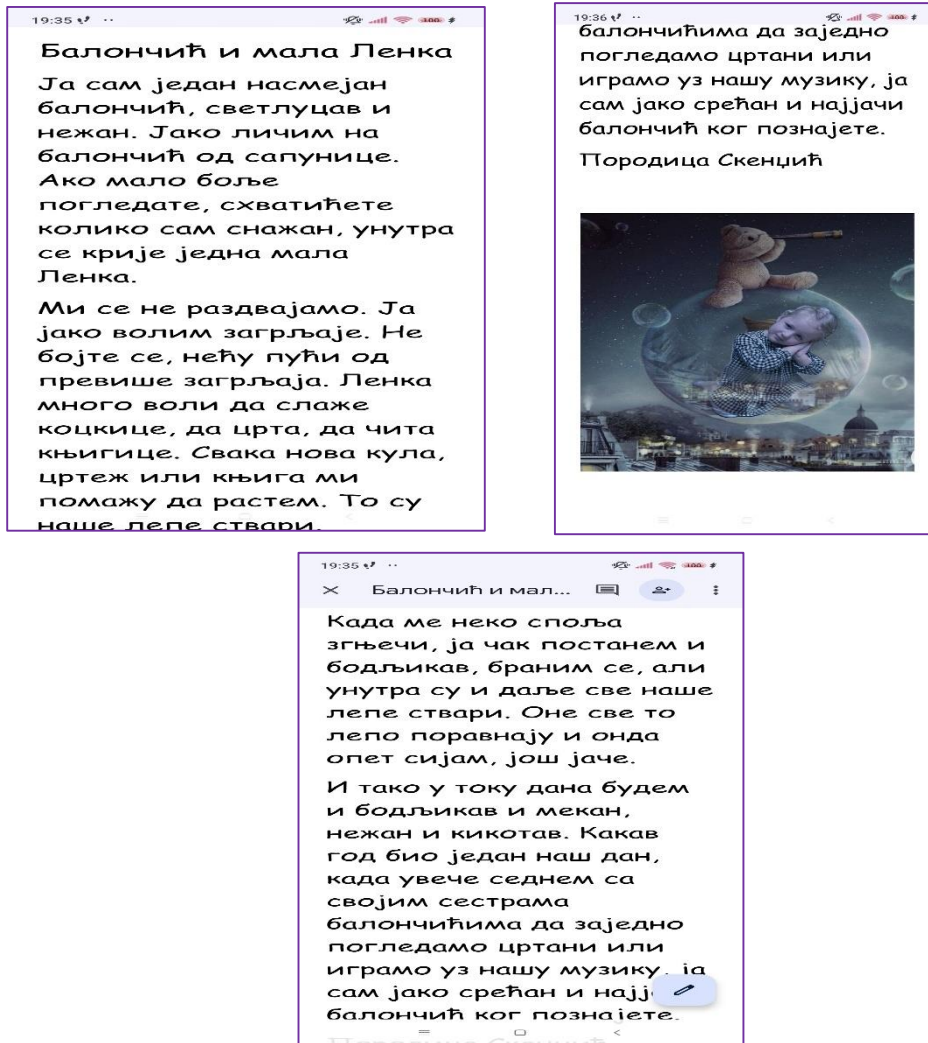
Слика 6 – Комуникација са родитељима путем паноа

Портфолио детета као алат за повезивање вртића и породице и грађење односа са породицом – дечији портфолио чини различита документација која нам приказује искуства и учење детета, као и окружење и контекст у коме та искуства настају и развијају се током боравка у вртићу. Оно што документација у портфолиу треба да чини јесте да нам пружа увид како да дечија искуства, учење, знања можемо у процесу развијања програма да проширујемо и продубљујемо. Између осталог, дечији портфолио служи и да се гради

сарадња са породицом кроз грађење поверења, дијалог и заједничко учешће. Као и до сада, у овом процесу пресудна је улога васпитача, као професионалца, који добро разуме улогу дечијег портфолиа, и на прави начин бира садржаје који ће у потпуности имати смисла за дете, самог васпитача и родитеље. Такође, потребано је да имамо на уму да родитељи нису стручњаци у нашој области, што опет значи ангажовање васпитача у пружању подршке родитељима, како би их најпре упознао са појмом дечијег портфолиа и његовим значајем. Едукација родитеља је од великог значаја, а затим и подршка васпитача родитељима да кроз портфолио налазе важне податке о животу и учешћу свог детета, на које све начине могу да користе портфолио детета, како да информације употпуне коришћењем портфолиа заједно са дететом или васпитачем и како да искористе добијене информације и податке. Упознавање родитеља са портфолиом и заједничким грађењем портфолиа започињемо још приликом активности транзиције. Васпитач треба да промишља и о простору у који ће сместити портфолио деце, како би били свакодневно доступни детету и породици, да постоји место на коме родитељи могу да се осаме са децом, удобно сместе, да постоје материјали којима могу да забележе нешто већно, или креирају нешто са дететом у датом тренутку, а истовремено треба да се води рачуна о чувању података и приватности деце и породице. Добри примери праксе подељени у нашој установи јесу грађење портфолиа детета током периода транзиције заједно са породицом, затим тематски родитељски састанци на тему значаја портфолиа детета, „дан за портфолио у породичном дому“ када родитељи носе портфолиа кући и са дететом разговарају о садржају, додају нове садржаје, убацују белешке намењене детету или васпитачу, приче настале током пројеката у сарадњи породице и васпитача дељене са циљем да се уважи породица и дете (пројекат „Балонијада“ - родитељи креирају причу о балону , која укључује неке особености и посебности детета и породице, које су дељене са другим породицама, и налазиле место у портфолиу детета – повратна информација родитеља је била изузетно позитивна).

Слика 7 – Пример процеса креирања простора за портфолио који је доступан родитељима и деци у сваком тренутку, испред боравка, са смерницама родитељима чиме у овом простору могу да се баве, на који начин простор да користе, смерницама за заштиту приватности података и слично

Слика 8 – Пример приче настале у оквиру пројекта „Балонијада“ која је била део портфолија детета

Слика 9 – Простор испред боравка и дељење породичне приче из портфолиа са другим породицама

3.5.5. Транзиција и активно учешће породице у транзицији детета као основ за процес грађења партнерства са породицом

Када говоримо о процесу транзиције на свим нивоима (из породице у предшколску установу, из јаслених група у узрасне групе, из узрасних група у гупе у годину пред полазак у школу, а затим у први разред) у последње време све више уочавамо значај добре и квалитетне организације, са чврстом повезаношћу разних актера. Размењујући искуства из праксе, кроз различите едукације, окупљања стручњака, истраживања, хоризонталне размене, примећује се да процес транзиције у нашим предшколским установама још увек није остварен у потпуности и да многи фактори нису још испуњени. Оно о чему треба промишљати јесте како да се повежу све релевантне институције и стручњаци, и да се најпре међу њима гради партнерство како би адекватно касније могли да пруже подршку деци и породици у овом процесу, и како би се сви изазови који се јављају лакше превазилазили. Што се тиче предшколске установе, потребно је да стручна служба умрежава колеге из различитих установа, вртића и школа, да заједнички раде на креирању планова транзиције на свим нивоима, кроз осмишљавање и реализацију активности подршке деци и породицама. Васпитачи промишљају о

активностима и прилагођавају групама деце и родитеља на различите начине, у складу са тим да ли се транзиција врши из породице у установу, или из јаслених група у узрастне или у групе у години пред полазак у школу. У нашој установи тренутно реализују се различите радионице и едукације за децу и родитеље, али и даље у потпуности не постоји системска подршка и сарадња између установа. Потребна је већа иницијатива директора, стручних служби, као и већа посвећеност и промишљање и васпитача, а и учитеља о процесу транзиције деце. Уочавамо велике потешкоће у пракси, почев од касне организације, недобијања потребних информација на време, касног формирања група, тимова, премештаја и пребачаја особља, непостојања међусекторске сарадње и томе слично, и услед оваквих организационих пропуста не постоји континуитет активности процеса транзиције, већ се још увек све задржава на нивоу издвојених повремених активности. Најпре су нам потребне ове организационе активности од стране надлежних, како би као практичари могли да планирамо и реализујемо потребне активности подршке, пре свега деци, а затим да промишљамо и о потребама родитеља, њиховим потешкоћама, питањима која се код њих у овим периодима јављају и начинима на које можемо да их подржимо у овом процесу.

Из досадашњих размена и сазнања може се закључити да професионалци у већини увиђају значај и разноврсност активности које се реализују у оквиру процеса транзиције на свим нивоима, виде бенефите чак и ових појединачних активности, а наслућују позитивне стране које би имао процес транзиције реализован у потпуности. Увиђамо да је и овде потребан тимски рад и међусобно повезивање стручњака и установа, као и континуитет осмишљених и планираних корака и активности.

Када говоримо о грађењу партнерства са породицом процес транзиције представља креирање идеалних прилика за јачање ових веза, стварање међусобног поверења – када васпитачи и други стручњаци кроз изворе информација о детету, његовим јаким странама, интересовањима, потребама које добија од породице која користи за грађење инспиративног и подржавајућег окружења, индивидуализује простор и одређене активности и прилагођава их деци и породици, тада родитељи већ на самом почетку стичу поверење у васпитача и установу, и верује да ће сви радити у најбољем интересу њихове деце. Ово поверење и сигурност које одмах на почетку ствара – приликом самог преласка детета и породице из једне у другу средину, даје нам основ за грађење свих осталих релација са родитељима. Пример активности које се реализују у предшколској установи „Бошко Буха“ у Инђији који ћемо представити јесте транзиција

деце из мешовитих група централног објекта „Сунце“ у групу у години пред полазак у школу која рад реализује у простору основне школе „Јован Поповић“ у Инђији. Васпитачи на нивоу објекта „Сунце“ размењују информације о деци која прелазе у ову школу, представљају родитељима кроз кратке информативне састанке важност активности транзиције, прикупљају сагласности за одвођење деце јер је школа доста удаљена од објекта и захтева превоз деце комбијем. Затим васпитачи достављају сагласности и молбу установи за организацијом превоза, уз назначене датуме када би се одређене активности обављале. Изузетно је значајан начин укључивања породице – осим информативних разговора, родитеље укључујемо у прављене планова за одлазак у школу – мапирање, бележење окружења, прављење планова, списка потребних ствари, бележење дечијих питања код куће и у вртићу – све време планирамо заједно – деца, васпитачи и родитељи. Такође, приликом одласака, придружују нам се родитељи који желе да нам пруже подршку. Родитељи деце која имају потребе за додатном подршком, као пратнери у свакодневном животу у вртићу и током ових посета су нам подршка и активно су укључени у планирање и организацију.

Слика 10 – Једна од активности транзиције деце из мешовите групе ПУ „Бошко Буха“ у групу у години пред полазак у школу при ОШ „Јован Поповић“ Инђија – кроз сарадњу установа, васпитача, деце и породице

3.5.6. Инклузивни приступ предшколском васпитању и образовању у грађењу партнерства са породицом

Инклузија постоји у оним установама које уважавају различите потребе појединачне деце и породица, где постоји процес у коме се налазе начини да се различитост подржи и вреднује, и да свака индивидуална специфичност може бити извор учења и развоја. Васпитно образовне установе континуирано раде на уважавању различитости у вртићу, самим тим поштујући и промовишући различитост као прилику да учимо једни од других.

Васпитачи и сви запослени морају да стварају прилике да се у вртићу поштује и негује културни идентитет сваког детета и породице и осећај припадања, да су идентитети све деце и њихове породице „видљиви“ у реалном програму, као и њихове способности, таленти и интересовања, да свако дете и родитељ има једнаку доступност свим материјалним ресурсима који се у васпитно-образовној установи нуде као активности које подстичу њихов целовит развој. Потребна је сарадња свих стручњака, родитеља, представника заједнице како би се стварало инклуивно окружење.

„Окружење је инклузивно ако:

- **пружа прилику сваком детету да буде и да постаје самостално**
- **обезбеђује прилике за сарадњу и размену међу децом и одраслима**

- **пружа изазовне прилике за учење и развој деци и одраслима**
- **обезбеђује јасну структуру и предвидљивост**
- **представља портрет актуелних и потенцијалних заједница вртића** (омогућавајући на тај начин сваком детету и одраслој особи да препознају да су део заједнице и да се осећају прихваћено)“ . (Група аутора, Водич за укључивање деце са сметњама у развоју у систем ПВО,2021).

Дакле, важно је освестити да када говоримо о креирању инклузивног окружења, не мислимо искључиво на укључивање деце са развојним специфичностима и живот и рад установе, већ говоримо о свим његовим учесницима подједнако – сваком детету које установи припада, као и сваком одраслом. Тим стручњака запослених у установи промишља о томе на који начин установа исказује добродошлицу свима, на које начине у окружењу подстиче поштовање различитости, испитује потребе деце и породица, уочава специфичности и у односу на њих гради подстицајно и инклузивно окружење у заједничким просторима. Васпитачи сваке групе раде исто то, на нивоу својих група, али овде ћемо истаћи да се кроз праксу показало да је хоризонтална размена међу запосленима од великог значаја – кроз размену искуства долазимо до заједничких идеја и решења, и заједничким снагама градимо инклузивно окружење како на нивоу група, тако и у установи уопште. Поучени искуствима из праксе истичемо значај хоризонталног учења и размене за грађење партнерских односа са породицом, и о тиме ћемо се бавити у наставку рада.

Даље, када промишљамо о значају грађења инклузивног окружења морамо се сложити са тиме да је важно да у промене које уносимо укључујемо децу и родитеље, што такође води грађењу односа са породицом кроз пружање различитих могућности за њихову укљученост и осећај припадања. Све породице имају своје специфичности, а родитељи најбоље познају своје дете, и они су нам драгоцен ресурс када говоримо о креирању инклузивног окружења. Данас говоримо, не само о подршци деци са развојним специфичностима и њиховим родитељима, већ се све чешће сусрећемо и са децом која имају на пример специфичне нутритивне потребе, одређене болести, затим у пракси све чешће срећемо децу која долазе из двојезичних породица, негде родитељи чак не говоре српски језик и томе слично. Од велике је важности да све ове различите потребе породица и деце установа и васпитачи на адекватан начин умеју да подрже, разумеју, и учине да се они у вртићу осећају у потпуности прихваћено и подржано, а бројни су начини да се ово у пракси постигне. Наравно, посебно је потребно промишљати и о

стварању инклузивног окружења за децу која има потребу за додатном подршком, у складу са њиховим потребама и потребама њихових породица. Само један од примера у нашој установи јесте одржавање програма „Наша прича“, који са родитељима ове деце води психолог, док у исто време са децом раде васпитачи. Када се родитељи и деца нађу у овако подржавајућем систему и окружењу, свакако се граде односи васпитача, установе и породице немерљивог квалитета, а деца у овом случају развијају пуне капацитете. У нашем окружењу у последњих неколико година приметан је пораст билингвалних породица. Промисљајући о начинима подршке за сваку од ових породица, васпитачи у сарадњи са децом и родитељима креирају поздраве на различитим језицима којима деца и родитељи говоре у породичном окружењу. Такође један од примера јесу родитељи који су пружили подршку васпитачима у персонализацији групе, и када је процес бирања имена групе завршен, иницијатива родитеља је била куповина лампе „Чаробњака“ од које су касније васпитачи и деца креирали посебан ритуал групе. Међусобна повезаност родитеља допринела је креирању инклузивног окружења када су родитељи у сарадњи са васпитачем одлучили да поставком акваријума и пратеће опреме и рибица о којима деца свакодневно воде бригу, пруже подршку детету које има потребе за додатном подршком, а кога рибице умирују, што је информација коју су дететови родитељи неформално поделили са другим породицама.

Слика 11– Родитељи учесници програма „Наша прича“ са стручним сарадником психологом

Слика 12 – Инклузивни приступ у предшколској установи „Бошко Буха“ – родитељи и деца из двојезичних породица у сарадњи са васпитачима праве поруке добродошлице на различитим језицима које у породичном окружењу говоре

Слика 13– Иницијативе родитеља у креирању подстицајног и инклузивног окружења за дете са потребом за додатном подршком

3.5.7. Стручно усавршавање и хоризонтално учење васпитача и других стручњака у систему предшколског васпитања и образовања

Када говоримо о значају стручног усавршавања васпитача и других запослених у систему предшколског васпитања и образовања и значају целоживотног учења, самим тим у последњих неколико година и хоризонталног учења, сувишно је наглашавати да смо као професионалци свесни да су нам кроз ове облике учења доступни јачање сарадничких односа, тимски рад унутар колектива, развој постојећих и стицање нових компетенција и способности развоја промена у нашој постојећој пракси. Када говоримо о стручном усавршавању и хоризонталном учењу у контексту грађења партнерских односа са породицом, истичемо да је најпре од великог значаја да су наша знања

професионално утемељена, да је наше самопоуздање у сопствене компетенције јако, као и да имамо јаку мрежу подршке како у оквиру наше установе, тако и у мрежи установа и практичара. Ово је од значаја управо у грађењу партнерских односа породицом, јер је прва ставка коју као васпитачи желимо да нам родитељи верују. Када су наша знања и компетенције чврсто утемељени, родитељи виде да смо професионалци у свом послу, да аргументовано разговарамо о различитим релевантим темама, да утемељено дајемо савете и смернице, самим тим градиће се и то преко потребно поверење. Уколико ми верујемо у оно што радимо, уколико сматрамо да је програм који примењујемо усмерен ка добробити детета, сва наша знања и разумевања преносићемо и на породицу, која нам у реланом програму постаје кључни ослонац и партнер. Бројне су ситуације у пракси у којима нам је унапређење сопствених компетенција од великог значаја, а чему је допринело хоризонтално учење. Потребно је да промишљамо, делимо своја размишљања, критички преиспитујемо своје поступке и делимо праксу са колегама, и неретко заједничким снагама долазимо до конструктивних решења за различите препреке и проблеме на које наилазимо свакодневно у раду, између осталог и у комуникацији и сарадњи са породицом. У наставку ћемо приказати само једну од ситуација у коме нам је хорионтално учење допринело да побољшамо квалитет рада, а затим и да у иновације у раду укључимо и породицу и да им представимо један мали сегмент рада. Наиме, наша установа као и већина установа у Србији у последњих неколико година ради на усавршавању компетенција у раду са децом помоћу дигиталних технологија и алата. Као и све установе, наилазили смо на различите препреке и тешкоће. То је довело до идеје о формирању Тима за развој дигиталних компетенција, који је испитао потребе запослених и креирао радионице подршке. Између осталог, примећено је да васпитачи изузетно слабо и ретко користе у раду такозване „паметне пчелице“, не зато што не желе, већ зато што нису упознати са широким спектром могућности који овај дигитални алат нуди у свакодневном раду са децом. Чланови Тима, васпитачи који су овај алат често користили, осмишљавају радионице, упознају васпитаче по објектима са овим дигиталним алатом, а између осталог у реализацију укључују децу као експерте. Деца су васпитачима објаснила и показала начине на које „паметну пчелицу“ свакодневно користе. Оно што је било од великог значаја јесте да су сада васпитачи унели иновације у своју праксу, оснажени новим сазнањима, а када су родитељи имали потребу за додатним појашњењима (јер нису упознати са овим алатом до сада) васпитачи су били компетентни да им представе све бенефите које носи овакав начин рада. Одржане су и радионице у које су укључени

заинтересовани родитељи, на којима смо разговрали о значају развоја дигиталних компетенција код деце у овом узрасту, о основама програмирања, а отвориле су се и нове теме – о избору дигиталних садржаја, начина прилагођавања деци, безбедности на интернету и слично који су водили новим облицима сарадње и додатним повезивањима са породицом. Ово је само један од примера како је хоризонтално учење јачало процес грађења партнерства са породицом, а оваквих примера је још много у различитим областима васпитно – образовне праксе.

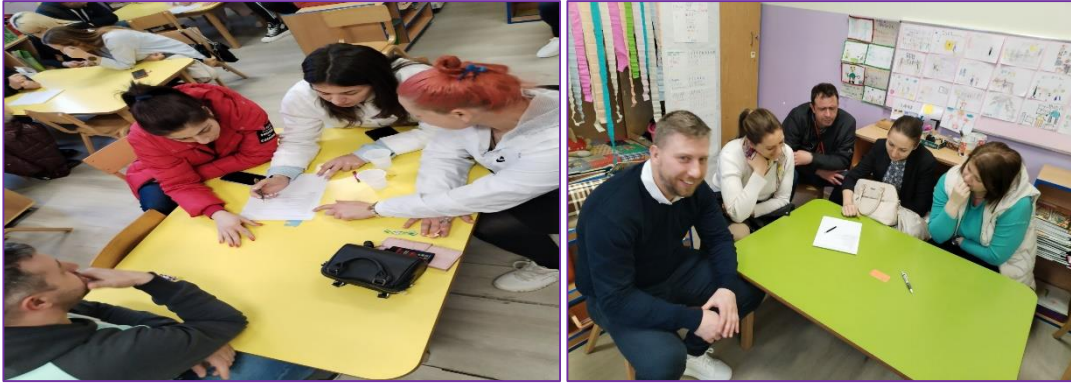
Слика 14 – Радионице Тима за развој дигиталних компетенција у сарадњи са васпитачима, родитељима и децом

3.5.8. Подршка развоју родитељских компетенција у процесу грађења партнерства са породицом

У процесу грађења партнерства са породицом неопходно је да тимски промишљамо о начинима на које можемо да подржимо развој родитељских вештина и компетенција и пружимо им подршку у изазовним ситуацијама родитељства које су бројне, као и у ситуацијама у којима је потребно да разумеју значај нашег рада и начина њиховог укључивања у живот и рад вртића. Бројни су начини на које ово можемо учинити, али пре свега нам је неопходно да се бавимо истраживањима и испитивањима мишљења родитеља у којим областима им је подршка потребна, које се недоумице код њих јављају, које су то теме о којима би желели да се едукују и више сазнају. Затим, као и свим осталим облицима сарадња, важно је да као практичари добро бирамо време и место када ћемо се неким видовима подршке бавити, и да излазимо у сусрет могућностима родитеља. Примера ради, уколико закажемо тематски родитељски

састанак у преподневним сатима када нама то одговара, а већина родитеља у то време има пословне обавезе, онда не можемо рећи да су родитељи били незаинтересовани. Такође, када се одлучимо за неки од облика пружања подршке, и одаберемо одређену тему која је значајна за нас као професионалце или су родитељи за њом изразили потребу, веома је важно да аргументовано представљамо све о чему говоримо, да су наше компетенције у датој области развијене, да се добро сналазимо у улози водитеља (на пример радионице или модерирања округлог стола), и као и до сада да најпре ми тражимо подршку у припреми и реализацији било ког планираног облика подршке, било од стручне службе, колега који су у датој области компетентни, или можда имају више искуства него ми у датом тренутку, а затим и радити на укључивању различитих стручњака из наше околине и локалне заједнице.

„Вртић пружа подршку породицама у развоју родитељских капацитета и успостављању породичног контекста који је подржавајући за учење деце кроз: планирање и реализацију *тематских састанака, едукативних радионица, семинара, трибина, округлих столова, панел дискусија са групама родитеља* како би се омогућило да родитељи са васпитачима, педагозима и психолозима разговарају о добрим стратегијама за подизање деце, дисциплиновању, промоцији важности раног развоја и учења, социо-емоционалног учења или реаговања на агресивно понашање и/или сукобе између деце у раном детињству, али и креирање прилика за дељење искустава између родитеља (размена личних искустава у решавању проблема, успешних метода које су други користили, начинима како се изборити са одређеним животним ситуацијама и слично).“ (Приручник за васпитаче - Вртић као сигурно и подстицајно окружење за учење и развој деце, Београд, 2019.). Уколико васпитач или сарадници процене да су неке теме значајне за групу родитеља, консултације се могу организовати на нивоу малих група, са темом која им је заједничка. Такође, може се размишљати, уколико капацитети установе и заједнице дозвољавају и о организовању саветовалиште за родитеље као додатном виду подршке родитељима у процесу васпитања деце. Истовремено, ово су и прилике које воде бољем разумевању породице, њених потреба и приоритета.

Слика 15 – Едукативна радионица са родитељима на тему „ Како формирати здраве навике код детета“

3.5.9. Грађење партнерства са породицом кроз креирање прилика за учешће родитеља у животу и раду вртића

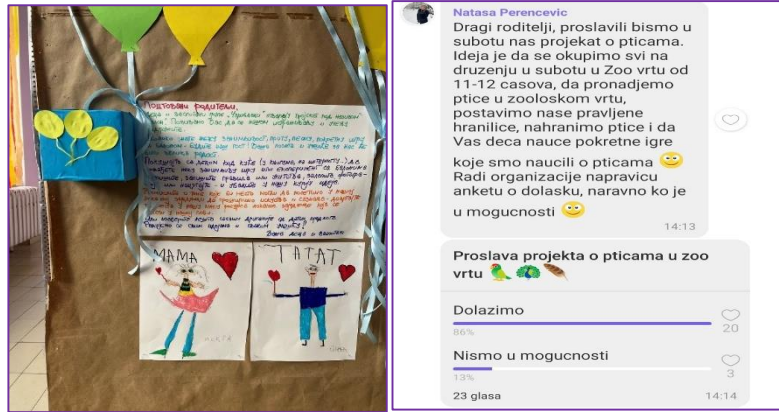
Укљученост родитеља као равноправних партнера у васпитању означава битну димензију квалитета система предшколског васпитања и образовања (Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“, 2018). За васпитаче као професионалце укљученост родитеља у живот и рад вртића је међу најважнијим подручјима рада, и бројни су начини на које васпитачи могу да делују у овом подручју, и бројни начини на које могу подстаћи родитеље на грађење партнерских односа кроз активно учешће у раду установе и групе. У наставку рада приказаћемо неке од начина на које васпитачи у предшколској установи „Бошко Буха“ Инђија подстичу родитеље на учешће у различитим подручјима рада установе и назначити о чему све васпитачи и стручна подршка промишља приликом осмишљавања, организације и реализације одређених облика сарадње и подстицања родитеља на учешће.

Родитељи као учесници креирања реалног програма – васпитачи се континуирано труде да родитељи буду део процеса истраживања и учења кроз игру и пројектне активности – укључују родитеље у избор тема пројеката, позивају на различите начине учешћа, промишљају о јаким странама, професијама родитеља и начинима на које би могли да се укључе као **експерти, истраживачи, евалуатори програма и рада**. Показало се у пракси да су најбољи покретачи родитеља деца – њихово узбуђење и радост приликом откривања и истраживања које покрећу и подстичу васпитачи у свакодневном раду, а које деца преносе у породично окружење најбоља је мотивација за активно укључивање родитеља. Васпитачи су подршка родитељима и увек имају на уму

да неким родитељима није лако да се придруже раду групе, да су несигурни, уплашени, да можда имају трему – кључна је отвореност и подршка васпитача који ће охрабрити родитеље и помоћи им у укључивању на начин који њима највише одговара. Корисно се показало и дељење информација о животу групе кроз паное, приказе процеса, фотографије деце у игри и истраживачким активностима, посетама, креирање видео записа, дељење са родитељима на вибер групама, падлету групе и слично. Родитељи исказују велику захвалност и задовољство и цене додатне напоре васпитача да им приближе начине учења деце, и свега онога што деца у установи доживљавају, и та их захвалност додатно мотивише да буду подршка васпитачима и да се активно укључују. Често васпитачи добијају повратне информације путем вибер групе, користимо ментиметар као користан алат за евалуацију рада са родитељима, а родитељске састанке за приказ одређених делова реалног програма, како би родитељима додатно приближили наш рад и како би заједно промишљали како да превазиђемо препреке које се јављају, да одговоримо на недоумице родитеља и васпитача, и како да заједничким снагама унапредимо рад у корист развоја деце.

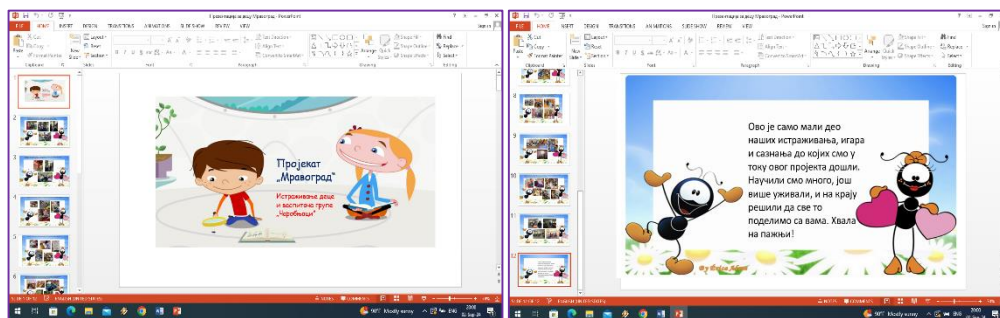
Слика 16 – Родитељи експерти у пројектима „Балонијада“ и „Кућица за птице“ – мајка декоратер прослава и отац који се бави производњом декоративних предмета од дрвета

Слика 17 – Различити начини мотивације и позива родитељима на учешће

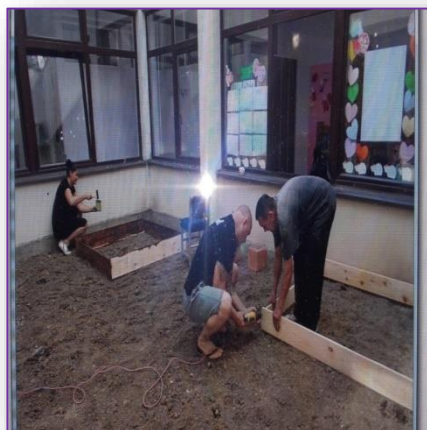

Слика 18 – Чланови породице (старија сестра и мајка) као истраживачи у пројекту „Мравоград“ – у потрази за мравињаком

Слика 19 – Пример укључивања родитеља као евалуатора – са децом креирана презентација, коју су деца презентовала родитељима, а након тога васпитачи водили дискусију и размену мишљења о реализованом пројекту

Родитељи учесници у грађењу подстицајног физичког окружења – о значају подстицајног физичког окружења нема потребе додатно говорити, само је важно напоменути да је учешће родитеља у креирању околине (боравка, заједничких простора, тераса, атријума и сл.) један од одличних начина за повезивање родитеља са животом установе, за грађење односа међу породицама, а уједно и родитеља са васпитачима. Као и у свему, веома је важан начин на који се родитељима презентују кључне ствари и поставке значаја подстицајног окружења, и могућности и начини учешћа породице како кроз промене простора у оквиру пројеката који су у току, тако и кроз испитивање потреба, и могућности деце, васпитача и родитеља. Такође, и овде је потребно размишљати о осмишљавању различитих акција, активности, начина на које ћемо мотивисати породице на учешће, времену организације и слично. У нашој предшколској установи родитељи се веома често одазивају оваквим акцијама и активностима у договору са васпитачима и управом установе. Кроз ове акције и активности долази до јачања веза између породица међусобно, а уједно и повезивања са васпитачима и просторима у којима бораве њихова деца. Различите су активности које су током претходних неколико година реализоване у различитим групама, а које су на непроцењив начин богатиле искуства свих учесника, и надограђивала наше могућности за игру и истраживање са децом.

Слика 20 – Учешће и иницијатива родитеља за уређење атријума и терасе једног боравка централног објекта „Сунце“ ПУ „Бошко Буха“ Инђија

Учешће родитеља у прославама учења и пројеката – још један је од начина на које васпитачи могу да укључе породице живот и рад групе и установе. Повратне информације које добијамо од родитеља након организације различитих прослава пројеката у које смо у нашој установи укључили породицу говоре нам да родитељима значе ове врсте размене јер имају прилике да виде децу у различитим улогама, да на неки начин учествују у слављу учења и страживања упркос пословних обавезама, које их често спречавају да учествују на неки други начин, да могу са децом да поделе радост учења, погледају продукте деце, размене информације са другим родитељима, васпитачима. Наравно, уколико код васпитача постоји сензибилитет за организацију оваквих прослава, промишљање о начинима, времену и месту организације која ће на најбољи начин приказати процес учења кроз пројектни приступ. Бројне су могућности и начини организације прославе пројеката у које укључујемо породицу.

Слика 21 – Прослава пројекта „Кућица за птице“ организована у сарадњи са родитељима у Зоо парку „КОКИ“ Инђија – деца, родитељи и васпитачи постављају кућице за птице у зоо врту и донирају храну и прилог за животиње промовишући добре навике и еколошке активности

Слика 22 – Прослава пројекта „Соба чаробњака“ – добродошли на бал Чаробњака

Слика 23 – Прослава пројекта „Дрво“ на дворишту вртића – сликарска радионица за децу и родитеље – подељени у тимове деца и родитељи сликају – добро дрво, срећно дрво, дрво пуно љубави ...

Тимови родитеља – овај начин укључивања родитеља и живот и рад групе није присутан у свим, већ у појединим васпитним групама у нашој установи, а васпитачи који су имали прилике да мотивишу родитеље на овај начин учешћа носе само позитивна искуства. Ово је начин укључивања који захтева да васпитач добро познаје састав групе и породицу, како би могао да формира Тимове родитеља у односу на оне особине родитеља и јаке стране које познаје. Тако дајемо пример Тимова родитеља који су формирану у једној мешовитој васпитној групи у централном објекту „Сунце“ :

1. Тим за информисање – чине родитељи који су наклоњени тражењу различитих информација које се односе на све релеватне теме везане за развој и напредак деце предшколског узраста. Заједничким снагама одређују ритам који њима одговара, бирају теме о којима ће информисати друге родитеље – из родитељског угла, претражују релеватну литературу и пишу и припремају чланке, текстове, занимљивости и сл на одређену тему. Васпитач обезбеђује простор испред боравка – пано или панел, на који родитељи чланови овог тима постављају информације. Други родитељи имају могућност да читају, допишу, коментаришу, предлажу нове теме и томе слично.
2. Тим за поправке – чине родитељи који су креативни, вични ручним радовима, као и мајсторским радовима и најчешће га чине тате, деке и други мушки чланови породице – када васпитач и деца имају потребу да се одређене

играчке поправе, да се у боравку ураде неки радови, избуше рупе за качење нечега на пример, да се направи нека справа за двориште вртића и томе слично, у помоћ деци и васпитачу прискачу чланови овог тима. Ово су уједно и родитељи који веома често учествују у активностима креирања подстицајног окружења у вртићу. Уз договор о могућностима, времену, организују се потребни материјали и слично, и за час се неке ситуације које су можда за самог васпитача биле отежавајуће, реше.

3. Тим креативаца – чланови овог Тима су родитељи којима јаке стране највише сличе васпитачу – то су родитељи који са васпитачима уче, истражују, дају мноштво различитих идеја и предлога за игре и истраживање, и у различитим активностима учествују, и буду им организатори. То су родитељи који учествују у различитим креативним радионицама, укључујући и децу. Један од примера ове групе јесте организација радионица „Лутка из кутка“ у којој су родитељи креирали различите лутке састајући се у поподневним сатима, припремајући са васпитачима и децом луткарску представу „Јежева кућица“. Ове су активности трајале континуирано неколико месеци, а резултирале учешћем деце на Луткарском фестивалу.

Слика 24 – Родитељи учесници Тима креативаца током реализације радионица „Лутка из кутка“

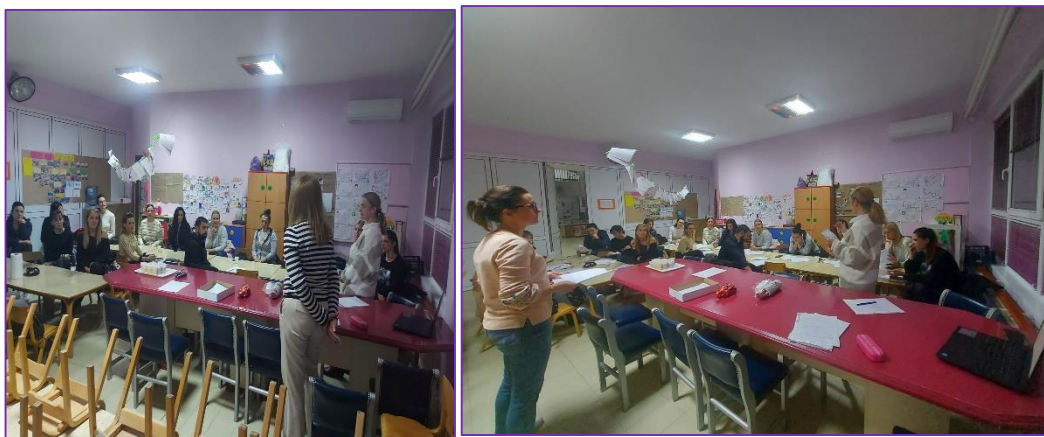
4. Тим за подршку – овом Тиму придружују се родитељи који су у могућности да пруже подршку васпитачима приликом различитих организација друшења, прослава, посета различитим местима и томе слично. Васпитачи истичу да се придружују родитељи који су у датом моменту у могућности, и да им ова врста подршке од стране родитеља много значи, и омогућава шири распон и чешћу организацију ових врста повезивања, како са породицом, тако и са локалном заједницом. Такође, позитивни ефекти виде се и односу деце према не само својој породици, већ према свим мама и татама, бакама и декама и другим члановима породице, који постају део васпитне групе.

Слика 25 – Родитељи чланови Тима за подршку са децом и васпитачима у посети Креативном центру „Артеље“ Инђија – без подршке родитеља организација ове посете не би била могућа јер се „Артеље“ налази у

стамбеној згради на трећем спрату и васпитачи сами не би били у могућности да безбедно са децом дођу до сале

Учешће родитеља у стручним органима установе – и упознавање са њиховим правима и одговорностима од великог је значаја за потпуно укључивање родитеља у разумевање функционисања, организације и значаја установе и система предшколског васпитања и образовања. Сваки формиран Тим васпитача наше установе, поред члана представника локалне заједнице, укључује и члана представника родитеља. На овај начин родитељи се упознају са радом различитих тимова установе, годишњим плановима, активностима и реализацијом, и размењују информације са васпитачима, представницима управе установе, стручне службе, локала, и другим родитељима, имају могућности да се информишу, поставе питања, утичу на решења и побољшање квалитета рада установе у целини и свим областима рада. Такође, родитељи су укључени у Савет родитеља, а информације представника родитеља у овом органу, преносе се путем извештаја које креирају родитељи, а затим се исти шаљу у све васпитне групе објекта. Родитељи су активни учесници и процеса самовредновања, кроз различите интервјуе, упитнике и фокус групе укључени су у процес самовредновања установе у одређеној области на годишњем нивоу, у сваком од објекта по потреби објекта, и ови начини учешћа показују да су родитељи итекако компететни да дају своје виђење и мишљење на различите теме којима се бавимо.

Слика 26 – Фокус група са представницима родитеља одржана у централном објекту „Сунце“ ПУ „Бошко Буха“ Инђија током процеса самовредновања у области Васпитно – образовни рад, 2024. година

ЗАКЉУЧАК

На основу истраживања мишљења васпитача и родитеља о грађењу партнерства анализом добијених података дошли смо до следећих закључака:

Испитивањем мишљења родитеља добијамо податак да је информисаност о детету за њих изузетно значајна, да информације добијају свакодневно, али да постоји потреба за конкретнијим разговорима и детаљнијим подацима о развоју детета са васпитачима. Родитељи сматрају да индивидуални састанци са васпитачима имају велики значај за њих, што нам указује на велику потребу родитеља за повезивањем са васпитачима, и потребу за јачањем компетенција васпитача и родитеља за организацију и реализацију индивидуалних разговора у знатно већем обиму. Родитељи у већој мери задовољни темама родитељских састанака које васпитачи реализују, али обзиром да постоји и одређен проценат родитеља који са овим нису упознати или се не слажу да су теме релевантне за дечији развој и породицу, можемо наћи простор за унапређење планирања, организације и реализације родитељских састанака. Што се тиче комуникације са васпитачима родитељи истичу да се најчешће дешава приликом пријема и отпуста деце и путем вибер групе, што се показало као недовољно за успешно грађење партнерства. Анализом мишљења родитеља о укључивању у живот и рад вртића добили смо податак да је потребно унапредити могућности и начине укључивања породице у рад васпитне групе. Даљом анализом видимо да су доминантни начини укључивања у живот и рад васпитне групе организација различитих радионица, укључивање у неке активности групе, пружање основних информација, као и доношење потребних материјала за опремање средине и реализацију пројектних активности. У малој мери су родитељи укључени у реализацију пројеката као експерти, немају могућност давања сугестија, идеја и предлога за истраживање и учење деце, као и евалуације пројеката са васпитачима, или учешћа у прославама пројеката заједно са децом и васпитачима. Из овога можемо закључити да постоји велики простор за унапређење праксе у области укључивања родитеља у живот и рад вртића. Родитељи нам указују на следеће препреке за њихово укључивање: неадекватно време организације активности од стране васпитача, недостатак подршке од стране васпитача. Истиче се потреба да васпитачи пруже више подршке родитељима за укључивање у живот и рад вртићке групе, да организују разнолике понуде и при томе обраћају пажњу на време организације које је потребно

прилагодити потребама и могућностима родитеља, као и индивидуалан приступ родитељима кроз пружање могућности које су прилагођене специфичним одликама родитеља, њиховим јаким странама.

Испитивање мишљења васпитача добили смо податак да су родитељи заинтересовани за информације о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју детета, али мали проценат васпитача сматра да су родитељи заинтересовани у потпуности. Такође, јавља се и став васпитача да родитељи не показују интересовање, што нам отвара питање мотивације и квалитета сарадње са породицом. Васпитачи схватају значај индивидуалних разговора за грађење партнерских односа са породицом, иако још увек постоји простор да се ови састанци и њихова реализација одвијају у већем броју и да се значајно унапреде. Ако се узме у обзир важност одржавања тематских родитељских састанака, за грађење комуникације, односа са породицом, развој родитељских компетенција, заједничко разматрање тема важних за развој детета, и погледамо добијене резултате видимо да је заиста потребно да васпитачи унапреде ову област рада, уколико желимо да градимо партнерске односе са родитељима. Изразито мали проценат васпитача се у потпуности слаже да се родитељи радо укључују у живот вртића. На основу тога, отвара нам се питање – у којој мери се родитељи укључују у живот вртића, које су препреке које се јављају и на које начине повећати жељу и мотивацију за учешћем родитеља у животу васпитне групе. Велики број васпитача исказао је став да пружа родитељима разилите прилике за укључивање, али родитељи не показују довољно интересовања за укључивање и грађење партнерских односа, и наводе бројне препреке и тешкоће са којима се сусрећу.

Грађење партнерских односа између васпитача и породице од великог је значаја за добробит деце. Ово истраживање показало нам је да се у овом процесу јављају бројне тешкоће и препреке са обе стране, и да је потребно унапредити и оснажити како васпитаче, тако и породицу да би се партнерски односи градили и одржавали.

На основу података, резултата, сагледаних јаких и слабих страна, закључака овог истраживања наредни корак коме смо приступили јесте израда препорука које садрже кључне ставке, савете, примере из праксе којима се гради позитивна и квалитетна сарадња са породицом, подиже се на виши ниво у односу на сагледане потребе породице и установе, и кроз чију примену започињемо и развијамо процес грађења партнерства предшколске установе и породице.

Партнерство са породицом гради се низом повезаних поступака, едукација, константним радом на постизању позитивне комуникације, стварањем и одржавањем чврстих веза између живота предшколске установе, групе коју дете похађа и породице, а осврћући се увек на индивидуалне потребе и могућности сваког детета и породице понаособ. На ово утиче низ различитих фактора: почев од саме личности васпитача, његових схватања и разумевања концепата развоја детета у предшколском узрасту, приоритета које поставља у свом раду – свакодневно и дугорочно, развоја сопствених компетенција да подржи развој деце и подстиче родитеље и чланове породице да буду партнери у васпитно 'образовном процесу, па све до мисије и визије саме установе, затим реализације процеса транзиције на свим нивоима, хоризонталне размене, рефлексije и сарадње свих запослених. Партнерство се гради разумевањем компетенција родитеља и чланова породице, улагањем у едукацију о родитељским вештинама, о значају предшколског васпитања и образовања, повезивањем, позитивном комуникацијом, и улагањем са обе стране.

Уколико би рекли да постоји партнерски однос предшколске установе и породице, подразумевали би да у одређеној установи постоји добро организован тимски рад свих релевантних стручњака укључених у развој предшколског васпитања и образовања, усмерен на грађење односа са породицом и укљученост породице у живот вртића у потпуности. За грађење партнерства предшколске установе и породице кажемо да је процес јер грађење партнерства са породицом траје, свакодневно се одржава, континуирано и плански унапређује, прилагођава се потребама које настају, и никада не престаје.

Литература

1. Брајша, П., Брајша-Жганец, А., Слуњски, Е. (1999). *Тајна успјешног родитеља и одгојитеља*. Пула: ГОТОВИНА.
2. Вилотијевић, Н. (2020). *Породична педагогија*. Београд: Учитељски факултет.
3. Врањешевевић, Ј., Зорица, М., Аранђеловић, Н. (2019). *Водич за конструктивну комуникацију са родитељима деце предшколског узраста. Програм „Подришка подстицајном родитељству кроз игру*. УНИЦЕФ, Влада Републике Србије, ЛЕГО фондација.
4. Врањешевевић, Ј., Лакићевић, О. *Континуум – инструмент за саморефлексију васпитача, део акредитованог програма „Вртић као сигурно и подстицајно окружење за учење и развој“*, Београд: ЦИП – Центар за интерактивну педагогију.
5. Гордон, Т. (2003): *Умеће родитељства*. Београд: Креативни центар.
6. Група аутора (1989). *Родитељи у дечијем вртићу*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
7. Група аутора, (2019). *Вртић као сигурно и подстицајно окружење за учење и развој деце – приручник за васпитаче*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
8. Дедај, М. (2019). *Породична педагогија*. Сремска Митровица: Висока школа струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре Сирмијум.
9. Дошен, Љ., Томић – Брадић, Д. (2005). *Вртић по мери детета*, Београд: Save the Children.
10. Ђорђевић, Б. (1985). *Савремена породица и њена васпитна улога*. Београд: Просвета.
11. Крњаја, Ж., Павловић Бренеселовић, Д. (2012). *Где станује квалитет, књига 1. Политика грађења квалитета у предшколском васпитању*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију, Филозофски факултет Универзитета у Београду.
12. Крњаја, Ж., Бренеселовић Павловић, Д. (2022). *Педагошка документација и документовање у Основама програма ПВО „Године узлета“ – Приручник за документовање*. Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС : Београд.
13. Крстић К., Зуковић, С. (2017). *Транзиција у школу – значај партнерства породице и васпитно образовних институција*. NV LXVI 1/2017.

14. Лакићевић,О., Кораћ И., Михајловић,М., Златаровић В. (2022). *Заједничким учењем до квалитета – Водич за стручно усавршавање у предшколској установи кроз хоризонтално учење*. Министарство просвете, науке и технолошког развоја : РС, Београд.
15. Марковић,М., Станисављевић Петровић З., Мамутовић А. (2020). *Укљученост родитеља у рад предшколске установе*. Ниш : Универзитет Ниш, Филозофски факултет Ниш.
16. Маџаровић Ј. (2022). Партиципација породице и локалне заједнице у васпитно образовном процесу у предшколској установи. Никшић: Филозофски факултет Универзитета Црне Горе.
17. Михаић, И. (2005). *Улога васпитног стила родитеља у процени породице*. Нови Сад: Одсек за психологију Филозофског факултета , 238-254.
18. Михаић,И., Зотовић,М., Петровић,Ј. (2007). *Кородитељски односи: приказ два инструмента за мерење родитељске сарадње*. у: Биро, М., Смедеревац,С.(ур). Психологија и друштво. Нови Сад : Одсек за психологију, Филозофски факултет (стр.163-178).
19. Мишкељин, Л., Врањешевеић, Ј., Јовановић, О., Лазаревић, М., Томашевеић, Т. (2021). *Водич за укључивање деце са сметњама у развоју у систем предшколског васпитања и образовања*. Београд : Филозофски факултет, Институт за педагогију и андрагогију.
20. *Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“*.(2019) Београд : Просветни преглед д.о.о.
21. Павловић Бренеселовић, Д., Павловски, Т. (2000). *Партнерски однос у васпитању*. Београд: ИПА/ЦИП.
22. Продановић, Љ. (1990): *Сарадња са породицом*. Београд: Нова просвета.
23. Стефановић, Е. (2020). *Приказ конференције „Сусрет Година узлета и школе – буди део решења“*. Педагошко друштво Војводине, Педагошка стварност LXVI,2 : Нови Сад.
24. Стојановић,Б. (2007). *Истраживачи децјих душа. Део 2*. Нови Сад : Драгон.
25. Томић Најдановић,Ј., Вулетић, Ј., Вигњевић Калезић,А., Гламочак,С. (2022). *Самовредновање у предшколским установама : водич за запослене у предшколским установама*. Министарство просвете, науке и технолошког развоја : Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања : Београд.

26. Хансен, К.А. (2001). *Креирање васпитно – образовног процеса у коме дете има центрлну улогу: за узраст од 3 до 6 година*, Београд: ЦИП.
27. https://centarharmonija.rs/?page_id=1503
28. <https://pinkyexit.files.wordpress.com/2020/03/saradnja-porodice-predskolske-ustanove-i-druc5a1tvene-sredine-to.pdf>
29. <https://www.pedagoskodrustvovojvodine.edu.rs/kako-organizovati-efikasnu-individualnu-saradnju-sa-roditeljima-i-voditi-individualni-razgovor/>

ПРИЛОЗИ

Прилог 1. Упитник за родитеље

Ставови родитеља о квалитету партнерских односа породице и васпитача

Поштовани родитељи, молимо Вас да попуните упитник који се налази пред Вама. Упитник је креиран у циљу прикупљања информација о квалитету партнерских односа породице и васпитача. Упитник је анониман, а резултати ће бити искоришћени искључиво у сврху реализације стручно - истраживачког рада на мастер студијама.

1. Колико деце из Ваше породице тренутно похађа предшколску установу?
 - једно
 - двоје
 - троје или више
2. Ваше дете/деца су узраста:
 - 1 - 2 године
 - 2 - 4 године
 - 4 - 6 година

У наставку упитника означите поље које највише одражава Ваш став према датој тврдњи. У појединим питањима имате опцију означавања више одговора.

1. Информисан/а сам о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју свог детета.
 - не знам, није ми познато
 - у малој мери се слажем
 - у већој мери се слажем
 - у потпуности се слажем
 -

2. Да ли су информације које сте добијали од васпитача на дневном нивоу довољно прецизне да стекнете увид о развоју и понашању Вашег детета у групи? Образложите одговор.*

- Ваш одговор

3. Да ли је Вашем детету током адаптације или било ког периода боравка у вртићу потребна додатна подршка?*

- Да
- Не

4. Уколико је одговор на претходно питање "ДА" молимо Вас да означите тврдњу са којом се највише слажете:

- Васпитачи показују висок ниво сензибилитета и компетенција за пружање додатне подршке детету
- Васпитачи показују средњи ниво сензибилитета и компетенција за пружање додатне подршке детету
- Васпитачи показују низак ниво сензибилитета и компетенција за пружање додатне подршке детету
- Остало:

5. Индивидуалне разговоре са васпитачима о развоју свог детета и договор о наредним корацима имам:

- никада до сада
- повремено
- често

6. Индивидуални разговори са васпитачима:*

- немају велики значај за мене као родитеља
- од великог су значаја за мене као родитеља
- не знам

7. Васпитачи организују родитељске састанке са важним темама за развој детета и подршку породици.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

8. Са васпитачима најчешће комуницирам:

- свакодневно - лично
- путем вибер групе
- затворене фејсбук групе

- путем имејла
- телефонским разговором или приватним вибер порукама

9. Васпитачи укључују родитеље у дететов живот у вртићу.

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

10. Уколико се са претходном тврдњом слажете, наведите пример начина на које Вас васпитачи укључују у живот вртића.

- Ваш одговор

11. Васпитачи родитељима пружају различите могућности укључивања у креирање и реализацију васпитно - образовног рада. *

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

12. Као родитељ, до сада сам имао/ла прилике да:

- присуствујем групним родитељским састанцима
- учествујем у тематским родитељским састанцима
- учествујем у едукативним радионицама
- учествујем у креирању подстицајног окружења у вртићу
- учествујем у планирању и реализацији пројектних активности са децом и васпитачима
- учествујем у планирању и реализацији посета различитим местима у локалној заједници
- учествујем у игри, истраживању и прославама пројеката са децом и васпитачима
- учествујем у развијању и евалуацији програма са васпитачима
- ништа од наведеног
- нешто друго

13. Уколико је Ваш одговор на претходно питање "нешто друго" молимо Вас да образложите одговор.

- Ваш одговор

14. Да ли сте наилазили на препреке за укључивање у живот и рад вртићке групе коју Ваше дете похађа - означите препреке које су се јављале:*

- недостатак времена
- неадекватно време организације од стране васпитача
- недостатак подршке од стране васпитача
- понуђени начини учешћа нису ми блиски
- недовољна понуда начина учешћа породице од стране васпитача
- Остало:
-

15. У наставку можете дати предлоге и идеје за превазилажење препрека и квалитетније грађење партнерски односа породице. Ваши ставови, идеје и предлози биће драгоцени за ово истраживање.

- Ваш одговор
-
- Хвала на издвојеном времену!

Прилог 2. Упитник за родитеље

Ставови васпитача о квалитету партнерских односа породице и васпитача

Поштовани васпитачи, молимо Вас да попуните упитник који се налази пред Вама. Упитник је креиран у циљу прикупљања информација о квалитету партнерских односа породице и васпитача. Упитник је анониман, а резултати ће бити искоришћени искључиво у сврху реализације стручно - истраживачког рада.

*** Означава обавезно питање**

Општи подаци

1. Пол*

- женски
- мушки

2. Године рада у предшколској установи*

- 1 - 10 година
- 10 - 20 година

- 20 година и више

3. Васпитна група у којој тренутно обављате васпитно - образовни рад*

- јаслена група
- млађа васпитна група
- средња васпитна група
- старија васпитна група
- мешовита васпитна група
- група у години пред полазак у школу

У наставку упитника означите поље које највише одражава Ваш став према датим тврдњама. У појединим питањима имате опцију вишеструких одговора. Нека питања су отвореног типа.

4. Родитељи су у великој мери заинтересовани за информације о понашању, учешћу у активностима, учењу и развоју свог детета.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

5. На дневном нивоу свим родитељима пружам прецизне информације о понашању, активностима и развоју детета током протеклог дана.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

6. Родитељи свакодневно исказују интересовање за добијање прецизних информација о протеклом дану.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

7. Индивидуалне разговоре са родитељима о развоју детета и договор о наредним корацима иницирам:*

- никада
- повремено
- често

8. Родитељи иницирају индивидуалне разговоре са васпитачима:

- никада

- повремено
- често

9. Родитељи се увек одазову на индивидуални разговор инициран од стране васпитача.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

10. Индивидуални разговори са родитељима:*

- немају велики значај за развијање партнерских односа
- имају велики значај за развијање партнерских односа
- не знам

11. Спремна сам да пружим додатну подршку сваком детету и породици којој је она потребна.*

- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

12. Организујем родитељске састанке са важним темама за развој детета и подршку породици.*

- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

13. Родитељи се у великом броју одазивају на позив и присуствују тематским родитељским састанцима.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

14. Са родитељима најчешће комуницирам:*

- свакодневно - лично
- путем вибер групе
- затворене фејсбук групе
- путем имејла
- телефонским разговором или приватним вибер порукама

15. Родитељи се радо укључују у живот вртића.*

- не знам, није ми познато

- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

16. Уколико се са претходном тврдњом слажете, наведите пример како се најчешће родитељи укључују у живот вртића.

Ваш одговор

17. Пружам родитељима различите могућности укључивања у креирање и реализацију васпитно - образовног рада.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

18. Пружам родитељима прилике да:*

- учествују у тематским родитељским састанцима
- учествују у едукативним радионицама
- учествују у креирању подстицајног окружења у вртићу
- учествују у планирању и реализацији пројектних активности
- учествују у планирању и реализацији посета различитим местима у локалној заједници
- учествују у игри, истраживању и прославама пројеката са децом
- учествују у развијању и евалуацији програма са васпитачима
- нешто друго

19. Родитељи нису заинтересовани за различите облике сарадње са васпитачима и не укључују се у довољној мери у грађење партнерских односа.*

- не знам, није ми познато
- не слажем се
- у малој мери се слажем
- у већој мери се слажем
- у потпуности се слажем

20. Шта су по Вама најчешће препреке у грађењу партнерских односа са родитељима и укључивању родитеља у свакодневни живот и рад вртића.*

Ваш одговор

An empty text input field with a light gray background. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small upward-pointing triangle, a square, and a small downward-pointing triangle. On the bottom left, there is a left-pointing arrow button, and on the bottom right, there is a right-pointing arrow button.

21. У наставку можете навести Ваше идеје и предлоге за унапређење сарадње васпитача и родитеља. Ваши ставови биће драгоцени за ово истраживање.

Ваш одговор

An empty text input field with a light gray background. On the right side, there are three vertically stacked buttons: a small upward-pointing triangle, a square, and a small downward-pointing triangle. On the bottom left, there is a left-pointing arrow button, and on the bottom right, there is a right-pointing arrow button.

Хвала на издвојеном времену!

